

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

Lucie Voňavková

**Názory českých studentů na migranty, jejich
sociální a kulturní integraci**

Bakalářská práce

Praha 2013

Autor práce: **Lucie Voňavková**

Vedoucí práce: **Prof. PhDr. Jiří Kabele, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2013**

Bibliografický záznam

Voňavková, L. (2013). *Názory českých studentů na imigranty, jejich sociální a kulturní integraci*. Praha: Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra sociologie. Vedoucí bakalářské práce Prof. PhDr. Jiří Kabele, Ph.D.

Abstrakt

Ve své bakalářské práci se zabývám sociální integrací imigrantů v České republice. Toto téma mě zajímá především z pohledu českých studentů. V teoretické části mé bakalářské práce nejdříve definuji integraci a její tři hlavní modely – etnicko-exklusivistický, asimilační, pluralistický model, a popisuji jejich vývoj. V další části se již věnuji sociální integraci a jejím čtyřem dimenzím – strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační. V následujících dvou částech přibližuji migrační vývoj a s tím související migrační politiku České republiky, abych nastínila proměnu České republiky z emigračního charakteru na imigrační. Po vymezení důležitých pojmů a teoretických východisek představuji svoji výzkumnou sondu, která zkoumá názory kladenských studentů na imigranty, jejich kulturní a interaktivní sociální integraci. Pro tuto sondu jsem vybrala kvantitativní šetření provedené kvótním výběrem, abych mohla zapojit co nejvíce studentů středních škol. V této části práce standardně uvádím své výzkumné otázky a hypotézy, metodologická východiska a popisuji strukturu dotazníku. Předchozí výzkumy, ze kterých jsem vycházela, jsou v této části samozřejmě také uvedeny. Na závěr vyhodnocuji výsledky mé sondy.

Abstract

In my thesis I deal with social integration of immigrants in the Czech Republic. This topic interests me primarily from the perspective of Czech students. In the theoretical part of my thesis first I define integration and its three main models, and describe their development. The next section I devote to social integration and its four dimensions. In the next two sections I describe migration development and related migration policy of the Czech Republic to outline the transformation of Czech Republic from emigration to immigration character. After defining the important concepts and theoretical foundations I present my research probe that explores the views of Kladno's students to immigrants, their cultural and interactive

social integration. For this probe I selected quantitative survey. I wanted to involve as many students as possible. In this part of my work I introduce my research questions and hypotheses, methodological issues and describe the structure of the questionnaire. In this part are provided also previous studies. Finally I evaluate the results of my probe.

Klíčová slova

Názory, student, imigrace, integrace, sociální integrace

Keywords

Opinion, student, immigration, integration, social integration

Rozsah práce: 75 329 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 16.5.2013

Lucie Voňavková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Prof. PhDr. Jiřímu Kabelemu, Ph.D. za vedení této bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala vedení a profesorům Gymnázia Kladna a Střední hotelové školy s.r.o., kteří mi umožnili výzkum, a také jejich studentům, kteří mi ochotně vyplnili dotazníky.

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

Projekt bakalářské práce

1. Námět práce zahrnující formulaci a vstupní diskusi poznávacího problému

Téma migrace je v posledních letech čím dál více aktuální. O cizince se v České republice zajímají „médiá, veřejnost, výzkumníci, zaměstnavatelé a postupně také politici“. Vývoj imigrace v posledních letech naznačuje, že se Česká republika stala „cílovou zemí migrace“ (Rákoczyová 2009: 13). Podle registru MV ČR dochází k dlouhodobému nárůstu počtu cizinců v České republice, „ze 70 668 osob v roce 1993 na 440 294 v roce 2008 (...)“ (Drbohlav 2010: 38).

„Migranty, kteří se rozhodli natrvalo usadit v určité zemi, ať již po přímém, jednorázovém přestěhování, nebo po dlouhodobější cirkulaci, čeká složitý proces adaptace na nové podmínky v majoritní společnosti. Nově příchozí migranti se často nacházejí v napětí spojeném se změnou prostředí, jazykovou a kulturní bariérou, nebo jsou dokonce znevýhodněni na trhu práce. Jejich adaptace je na jednu stranu ovlivněna samotnými psychologickými charakteristikami jednotlivců a blízkostí minoritní-imigrované a většinové populace, na druhou stranu také imigrační politikou cílové země a přístupem majority k imigrantům.

Existují různé modely adaptace migrantů do majoritní společnosti od úplné naturalizace a postupného získávání občanství po absolutní vyloučení, sociální či ekonomickou marginalizaci a formování tzv. trvalých etnických enkláv. Tolerance vůči migrantům je spojena nejen se souhlasem s pobytem cizinců na území mateřské země, ale také s přijímáním základních principů multikulturality založené na vzájemném respektu a rovnoprávnosti všech lidí bez ohledu na etnickou, rasovou nebo národnostní příslušnost. Základem multikulturní společnosti není pouhé přijetí a následná asimilace migrantů do většinové populace, ale spíše jejich integrace do kulturního a sociálního života majority a umožnění migrantům udržovat prvky vlastní kultury“ (Leontiyeva 2003: 22-25).

Definici imigranta chápu podle sociologického přístupu Willa Kymlicky – „Imigranti se stávají občany státu na základě dobrovolného přistěhovalectví, jsou geograficky rozptýleni a postrádají kapacitu k vytvoření institucí sociálního, politického a ekonomického života. (...)“

Imigranti mají potřebu práv, které by jim umožnily inkluzi do širšího institucionálního rámce přijímací společnosti“ (Banting, Kymlicka, Choudhry podle Mareš a spol. 2004: 9-10).

Ve své bakalářské práci bych se chtěla zabývat názory českých studentů na migranty a na kulturní a sociální integraci migrantů v České republice. Na studenty 3. ročníku středních škol jsem se zaměřila z toho důvodu, protože má jedinec v tomto věku již vytvořené určité postoje, hodnoty, a vytváří si svůj názor na okolní svět. Má jasnou představu, jaký by člověk měl být, a snaží se tomuto ideálu co nejvíce přiblížit. Také se v jejich chování začínají projevovat „individuální osobnostní rozdíly“ (Sedláček 2007: 12-13).

2. Cíle bakalářské práce

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, jaké mají studenti názory na migranty, kteří v České republice pobývají dlouhodobě, a jak chtějí, aby se tito migranti a jejich potomci sociálně a kulturně integrovali do české společnosti. Bude mě zajímat, zda jejich názory ovlivňují zkušenosti s cizinci, národnost migranta, sociální zázemí studentů (rodina a vrstevníci) a socioekonomické faktory studentů a jejich rodin.

3. Předpokládané metody zpracování

Pro svou práci využiji kvantitativního výzkumu. Sběr dat proběhne formou samovyplňovacích dotazníků za přítomnosti tazatele ve třídě. Průzkum provedu minimálně v jedné třídě ve dvou školách – jednom gymnáziu a jedné střední odborné škole či učilišti. Vzorek by měl být tak velký, abych na něm mohla dělat elementární statistické analýzy a doplňková šetření.

4. Předběžná struktura práce

- 1) Úvod
- 2) Teoretická východiska
- 3) Metody
- 4) Deskriptivní část
- 5) Analytická část
- 6) Závěry

5. Použitá literatura

Baršová, A., Barša, P. (2005). *Přistěhovalectví a liberální stát – Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav.

Drbohlav, D. a kol. (2010). *Migrace a (i)migranti v Česku – Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Leontiyeva, Y. (2003). „Cizinci v ČR: ‚my‘ a ‚oni‘?“. *Naše společnost* 3-4/2003, str. 22-25.

Dostupné: <http://www.cvvm.cas.cz/upl/nase_spolecnost/100018s_Cizinci%20v%20CR....pdf>.

Mareš, Kopeček, Pečinka, Stýskalíková. (2004). *Etnické menšiny a česká politika – Analýza stranických přístupů k etnické a imigrační politice po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).

Rákoczyová, M., Trbola, R., Hofírek, O. (2009). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Sedláček, Ivo. *Hodnotová orientace dětí a mládeže (online)*. Zlín : Univerzita Tomáše Bati, 2007 (cit. 2010-10-23).

Dostupné: <http://dspace.knihovna.utb.cz/bitstream/handle/10563/4059/sedl%C3%A1%C4%8Dek_2007_bp.pdf?sequence=1>.

Předpokládaná literatura k prostudování

Bade, K.J. (2004). *Evropa v pohybu – Evropské migrace dvou staletí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Bittnerová, D., Moravcová, M. (2006). *Etnické komunity v české společnosti*. Praha: Ermat.

Bittnerová, D., Moravcová, M. (eds.) (2008). *Etnické komunity v kulturním kontextu*. Praha: Ermat.

Dizdarevič, S.M., Dobiášová, K., Drbohlav, D., Háva, P., Hnilicová, H., Hofírek, O., Horáková, M., Klvaňová, R., Leontiyeva, Y., Nekorjak, M., Souralová, A., Štica, P., Vavrečková, J., Vojtková, M. (2010). *Přínos a potenciál vědeckého výzkumu v oblasti migrace*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky – Vydavatelství KUFR s.r.o.

Janků, K., Marada, R. (ed.) (2006). „Život v pohybu“. *Sociální studia* 1/2006. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity.

Hofírek, O., Klvaňová, R., Nekorjak, M. (2009). *Boundaries in Motion – Rethinking Contemporary Migration Events*. Brno: Centre for the Study of Democracy and Culture.

Krejčí, J. (ed.) (2002). *Kontrastní hodnoty a multikulturní společnost*. Praha: Filosofia.

Mareš, P., Hofírek, O. (2007). *Sociální reprodukce a integrace: ideály a meze: sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav.

Niessen, J., (2000). *Rozmanitost a soudržnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin*. Praha: Vydavatelství Rady Evropy.

Petrucijová, J. (2005). *Multikulturalismus, kultura, identita*. Ostrava: Ostravská univerzita.

Sartori, G. (2005). *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán.

Szaló, C. (2007). *Transnacionální migrace – Proměny identit, hranic a vědění o nich*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).

Tollarová, B. (2006). *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?* Biograf (39).

Obsah

ÚVOD	2
I. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	4
1. INTEGRACE	4
2. SOCIÁLNÍ INTEGRACE	7
2.1. STRUKTURÁLNÍ DIMENZE INTEGRACE.....	8
2.2. KULTURNÍ DIMENZE INTEGRACE.....	9
2.3. INTERAKTIVNÍ DIMENZE INTEGRACE.....	10
2.4. IDENTIFIKAČNÍ DIMENZE INTEGRACE.....	10
3. MIGRAČNÍ VÝVOJ V ČESKÉ REPUBLICE	11
4. MIGRAČNÍ POLITIKA V ČESKÉ REPUBLICE V LETECH 1990-2008	12
4.1. IMIGRAČNÍ POLITIKA.....	12
4.1.1. <i>Období 1990 – 1998</i>	12
4.1.2. <i>Období 1999 – 2002</i>	13
4.1.3. <i>Období 2003 – 2008</i>	14
4.2. INTEGRAČNÍ POLITIKA.....	14
4.2.1. <i>Období 1990 – 1998</i>	14
4.2.2. <i>Období 1999 – 2002</i>	15
4.2.3. <i>Období 2003 – 2008</i>	15
II. PRAKTICKÁ ČÁST	16
5. SONDA „NÁZORY NA INTEGRACI IMIGRANTŮ“	16
5.1. CÍLOVÁ POPULACE A VÝBĚROVÝ SOUBOR.....	16
5.2. CÍLE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY.....	17
6. PŘEDCHOZÍ VÝZKUMY	18
7. METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA	19
7.1. METODA A SBĚR DAT.....	19
7.2. STRUKTURA DOTAZNÍKU.....	19
8. VÝSLEDKY	20
8.1. CIZINCI V ČR.....	20
8.2. UMOŽNĚNÍ POBYTU V ČR.....	22
8.3. POBYT V ČR.....	24
ZÁVĚR	27
PŘÍLOHY	38

Úvod

Česká republika, která byla do roku 1989 více méně etnicky homogenní, se po pádu „železné opony“ začíná měnit. Během první poloviny 90. let se stala především tranzitní zemí, přes kterou proudily vlny imigrantů z Východu na Západ. V posledních letech se ale začíná čím dál více měnit na zemi cílovou. V roce 1990 tvořili cizí státní příslušníci asi 0,3 % podíl v České republice, zatímco v roce 2010 se tento podíl zvýšil již na 4 % (Český statistický úřad). Tento podíl je již srovnatelný s podílem přistěhovalců v Portugalsku, Slovinsku, Itálii či ve Finsku (Drbohlav 2010: 31).

Kulturní pluralita společnosti se stala trendem dneška (Bittnerová, Moravcová 2006: 7). Tento stav je náročný nejen pro migranty, které čeká dlouhodobý proces adaptace na nové prostředí, jiný jazyk a kulturu, ale také pro majoritu. Ta by měla přijmout základní principy multikulturality „založené na vzájemném respektu a rovnoprávnosti všech lidí bez ohledu na etnickou, rasovou nebo národnostní příslušnost“. Pro co nejméně problémové začlenění migrantů je důležité, aby jim majorita pomohla se integrovat do kulturního a sociálního života společnosti a umožnila jim udržování prvků vlastní kultury. Při nesplnění této podmínky může dojít k projevům xenofobie či rasismu na straně majority, a k úplné naturalizaci migrantů, marginalizaci, formování etnických enkláv (segregaci) na straně cizinců (Leontiyeva 2003: 22).

„Výzva přistěhovalectví ve své současné podobě je historicky bezprecedentní“ (Baršová, Barša 2005: 239). I přes tento fakt je přistěhovalectví v České republice stále spíše okrajové téma v politické diskuzi. Tomuto faktu nahrává zatím příliš nekonfliktní soužití etnicky pluralitní české společnosti. I mnohé nevládní organizace, které pracují s imigranty, se do diskuze o úskalí rozmanitosti a integraci nepouštějí z pochopitelné obavy populizace. V odborných kruzích se toto téma probírá pouze v rámci jednotlivých oborů, a ne celostně (Baršová, Barša 2005: 239-241).

Cílem mé bakalářské práce je kvantitativní sonda odhalující názory kladenských studentů na sociální integraci imigrantů, zvláště kulturní a interaktivní dimenzi. Zvláště mě zajímá, zda a případně jak vztahy s cizinci ovlivňují názory studentů. Moje práce se nezaměřuje na více rozšířené ekonomické hledisko imigrace, problém s nelegálním přistěhovalectvím či uprchlictví a azyl.

Práce je rozdělena na osm částí – čtyři z nich se zaměřují na teoretická východiska a další čtyři na výzkum. V první části definuji integraci a její modely v rámci států a během vývoje integrační politiky v západním světě. Ve druhé části se věnuji přiblížení sociální

integrace a jejích čtyř dimenzí – strukturální, kulturní, interaktivní, identifikační. Ve třetí a čtvrté části se pokusím zaznamenat migrační vývoj České republiky a vývoj její migrační politiky (imigrační a integrační). V páté až sedmé části představuji svůj výzkum – cíle, výzkumné otázky a hypotézy, předchozí výzkumy, cílovou populaci a výběrový soubor, metodu a sběr dat, strukturu dotazníku. V poslední osmé části prezentuji výsledky výzkumu.

Terminologická poznámka

Využívané termíny odpovídají především knize Andrey Baršové a Pavla Barši „Přistěhovalectví a liberální stát“, jelikož souhlasím s jejich názorem, že pro jeden objekt existuje více termínů (záleží na konkrétní zemi a autorovi). Příkladem může být to, že v úředních dokumentech České republiky a Rakouska se trvale usazený přistěhovalec nazývá „cizincem“, zatímco americké dokumenty mluví o „přistěhovanci“ (slovo „immigrant“ je také možno přeložit jako „imigrant“). Z tohoto důvodu používám slova **přistěhovalec-cizinec-(i)migrant** jako synonyma.

Migrační politiky chápu jako „politiky směřující k přímé či nepřímé regulaci a řízení pohybu lidí přes mezinárodní hranice (...) a jejich pobytu na území států, jejichž nejsou občany. Migrační politiky se týkají jak regulace a usměrňování legální migrace, tak postihu a prevence nelegální migrace.“

„**Imigrační politiky** jsou dílčím souborem migračních politik. Rozumíme jimi politiky, jejichž cílem je stanovit, kteří cizinci a za jakých podmínek se mohou dlouhodobě či trvale usadit v hostitelské zemi.“ Stranou nechávám otázky uprchlictví a azylu, které jsou z velké části dány mezinárodním právem, a já se jimi v mé práci stejně nezabývám.

Cílem **integračních politik** je „podpořit proces začlenění přistěhovalců – jako jednotlivců či skupin – do hostitelských společností“ (Baršová, Barša 2005: 9-11).

I. TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Státy se postupně začaly vytvářet od 17. století, kdy se v Evropě zavedl princip územní suverenity. Ve stejném období vznikla i doktrína přirozených lidských práv. Ta byla inspirací pro základní vymezení liberálně demokratických institucí vznikajících v Evropě a severní Americe (Barša 1999b: 36-38). Díky tomu, že moderní západní státy vycházely z universalistického předpokladu přirozených práv každého člověka, a zároveň se partikularisticky vymezovaly vůči ostatním národům, docházelo k vytváření liberálně-demokratických národních států. Tato dvě východiska ale způsobila dilema, zda mají tyto státy dbát primárně o blaho určitého národa, nebo prosazovat práva všech lidí bez ohledu na národnost. Tento problém se odráží i v jejich přistěhovaleckých a migračních politikách. Zásadní otázkou je to, zda má stát preferovat zájmy a nároky svých občanů před lidmi, kteří jejich občany nejsou, při případných sporech. Pokud převládne universalistické a individualistické hledisko, stát je všem přistěhovalcům otevřený a ochotný je přijmout mezi své občany. Pokud ovšem zvítězí partikularistické a kolektivistické hledisko, tak stát uzavře hranice a své zdroje si nechá pouze pro svoje občany. V dnešní době se každý liberální národní stát snaží nalézt kompromis mezi těmito přístupy, což samozřejmě také ovlivňuje přistěhovaleckou a migrační politiku (Baršová, Barša 2005: 19-20).

1. Integrace

Přistěhovalecká politika může být chápána ve dvou aspektech – prvním je imigrační politika, která reguluje vstup, počet a povahu přistěhovalců; druhým je integrační politika, která se zabývá včleňováním přistěhovalců do majoritní společnosti (Baršová, Barša 2005: 35). Já se zaměřím pouze na integrační politiku.

Národní integraci můžeme popsat jako „proces, jímž se etnické, místní a jiné skupiny roztavují v oddělených společnostech politicky organizovaných do národních států. Tento proces je dlouhodobý a jen o málokterém státě – včetně těch západoevropských s nejstarší tradicí politicko-institucionální jednoty – bychom se odvážili tvrdit, že je naprosto kulturně homogenní. Proces národní integrace lze chápat jednak jako součást širších sociálních a ekonomických dějů, jednak jako důsledek záměrných politik států“ (Barša 1999a: 209).

Od 60. do 80. let můžeme v západní Evropě rozlišit tři modely integrace.¹

¹ Tyto tři modely definuje většina autorů, kteří se tímto tématem zabývají. Většinou se odlišují pouze terminologickými variacemi analýz. Například: Barša 1999a: 10-14; Castles, Miller 1998: 213-217; Drbohlav 2001a; Melotti 1997; Rákoczyová, Trbola 2008: 11-12.

a) *Etnicko-exkluzivistický model „hostujících dělníků“ či „diferenčního vyčlenění“*

Tento model byl využíván západním Německem až do konce 90. let. Pobyt přistěhovalců je podmíněn potřebami trhu práce a je chápán pouze jako dočasný. Proto se společnost nemusí zaobírat jejich kulturními odlišnostmi, zlepšením právního postavení a zvažovat další důsledky jejich pobytu. Kulturní odlišnosti jsou naopak podporované, protože jsou chápány jako záruka toho, že se pracovníci časem vrátí do svých zemí.

b) *Asimilační model*

Prototypem tohoto modelu je Francie, kde jsou přistěhovalci přijímáni jako stálí a rovnoprávní členové společnosti „za podmínky, že se asimilují do dominantních kulturních vzorců a učiní z příslušnosti k občanskému národu jedinou politicky a veřejně relevantní formu své kolektivní příslušnosti“. Francouzský občanský národ má být „jediný a nedělitelný“ (une et indivisible). Proto se žádná organizace nemůže opírat o etnickou, regionální či kulturní identitu.

c) *Pluralistický či multikulturní model*

V tomto případě je imigrace vnímána jako trvalá. Prototypem pluralistického modelu je Velká Británie. K přistěhovalcům je přistupováno jako ke kulturně odlišným komunitám, které by měly harmonicky žít pospolu v rámci širšího politického celku. Na rozdíl od Francie, kde je „základní jednotkou integrace“ jednotlivec, je jí ve Velké Británii komunita.

Hranice těchto tři integračních modelů se začínají od konce 90. let stírat. Německo začíná podporovat integraci a naturalizaci usazených přistěhovalců, již netrvá na etnické exkluzivismu. Francie přijímá antidiskriminační opatření, čímž narušuje asimilační povahu diskriminovaných skupin. Velká Británie požaduje individuální asimilaci přistěhovalců do „jednotného občanského národa“. Všechny tři státy se smiřují s přistěhovaleckou povahou jejich zemí. V tomto se začínají přibližovat americkému pohledu na integraci (Baršová, Barša 2005: 36). V Americe od 90. let sílí tlak na redefinici národní identity. USA by už neměla být národem přistěhovalců, ale národem starousedlíků ze 17. a 18. století (Huntington 2004).

Předchozí pohled definoval modely jako integrační politiky existující vedle sebe. Následující pohled je představen jako dvě fáze (asimilacionismus a multikulturalismus) vývoje integrační politiky v západním světě. Asimilacionismus se začal rozvíjet na začátku období, kdy vznikaly první přistěhovalecké politiky, tedy v posledních dvou desetiletích 19. století. Třetí francouzská republika žádala homogenní identitu, Německo uplatňovalo etnickou segregaci, či germanizaci přistěhovalců (Bade 1984 podle Joppke, Morawska 2003: 4).

Přistěhovalci si museli vybrat, zda se asimilují a získají rovná práva a příležitosti, či si udrží původní národní identitu a budou diskriminováni (Barša 1999a: 231-232).

V Americe byla po vypuknutí války situace podobná. Německá menšina se měla vzdát svého jazyka, kulturního dědictví a asimilovat se do kulturních vzorců „amerického středního proudu“ (Joppke, Morawska 2003: 4). Podle tehdejší Chicagské školy se etnická soudržnost přistěhovalců považovala pouze za přechodný způsob adaptace na nové prostředí, nikoliv za konečný stav věcí (Baršová, Barša 2005: 38).

Po 2. světové válce se díky ukázce toho, jak mohou být kulturní asimilacionismus, rasové a etnické vylučování hrůzné, se v Evropě i Americe začalo od asimilacionismu a segregace upouštět. Sociální hnutí 60. let navíc zmnožilo kultury, životní styly a otřásl samotnou „ideou homogenního většinového obyvatelstva v západních státech“. Při absenci jedné jediné kultury nemohlo být po přistěhovalcích žádáno, aby se asimilovali. Pojem „asimilace“ začal být nahrazován termínem „integrace“. Ten už nežadá přijetí jediné majoritní kultury, ale předpokládá koexistenci více kultur na území státu. Asimilace je tedy nutná jen do občanského národa, nikoliv do určitého životního stylu. Nejvyššími hodnotami se stává svoboda, demokracie, rovné příležitosti a zvládnutí národního jazyka (Joppke, Morawska 2003: 5-6). Tyto hodnoty spolu s dodržování lidských práv vedou k nezamýšlenému důsledku, který je multikulturalismus. Aby mohlo být všechny tyto individualistické cíle zajištěné, bylo nutné definovat skupiny podle „etnicity“, „rasy“, „pohlaví“ atd. Tím se myšlenka změnila v politický diskurs a vytvořila se úřední praxe s prvky kolektivismu. Příslušnost k dané skupině měla být podmínkou pro rovné příležitosti, nebyla cílem či účelem sama o sobě. Za cíl veřejného dobra začíná být pluralita skupinových kultur a identit považována na přelomu 60. a 70. let. Liberální multikulturalismus se mění na komunitaristický - původně se opatření na vyrovnání práv motivovalo „nerovným postavením příslušníků menšin v politické a socio-ekonomické struktuře a kultura měla jen pomocnou a instrumentální funkci“, nyní se jedná spíše o kulturu než o nerovné postavení jednotlivců (Baršová, Barša 2005: 38-40). „Opatření, která byla původně zaváděna za účelem potvrzení *universální identity jednotlivce* jako příslušníka lidského druhu, začínají mít účel sama v sobě jako potvrzení *partikulární identity skupiny*, k níž daný jednatel patří“ (Baršová, Barša 2005: 41). Tato skutečnost se začala projevovat v několika státech – v Americe zavedli dvojjazyčnou výuku v oblastech s velkou mírou hispánského obyvatelstva, v Austrálii či Kanadě se multikulturalismus stal státní ideologií, jako integrační politiku ho začali uplatňovat ve Velké Británii, Švédsku či v Nizozemí. Přistěhovalec je vnímán jako člen skupiny, prostřednictvím které se integruje do občanského celku. Skupinová identita tedy

převažuje nad individuální autonomií. Díky tomuto vzrostla segregace přistěhovaleckých skupin a jejich integrace do širší společnosti byla ztížena. Západní země nadále respektovaly právo na svobodu náboženství, kultury a životního stylu, ale opět začaly dávat větší důraz i na individuální občanskou integraci (Baršová, Barša 2005: 40-42).

V dnešní době se západní státy obrací zpět k asimilacionismu v upraveném konceptu. Termín asimilacionismus může vysvětlit spíše jako „připodobnění“ než „zestejnění“. Dříve byl tento koncept také považován za donucení, násilí většinového národa vůči menšinám. Nyní je vnímán jako označení pro dobrovolné proměny příslušníků menšin. Navíc není v dnešní době po přistěhovalcích žádáno, aby se asimilovali ve všech dimenzích sociálního života (Brubaker 2001: 534-541). Většinou se definují tři sféry sociálního života – socio-ekonomická, kulturní a politicko-právní (Barša 1999a: 231-246). Tématem dnešní doby je, zda asimilace v jedné dimenzi přinese asimilaci i v ostatních dimenzích. Nejvíce se debatuje o vazbě mezi socio-ekonomickou a kulturní dimenzí. Sociálně vyloučené skupiny se musí asimilovat především v socio-ekonomické dimenzi. Někdy je ale potřeba, aby se přistěhovanci asimilovali nejdříve v kulturní oblasti. Záleží na konkrétním případě (ne)slučitelnosti menšinové kultury s majoritní společností. „Skupinová diference by měla být potírána pouze tam, kde je nutně spjata se sociálním vyloučením a nerovností“ (Baršová, Barša 2005: 48-49).

Imigrace je v těchto státech vnímána jako součást každé společnosti, kterou není možné zrušit, ale je potřeba ji jen řídit, aby byla co nejvíce prospěšná pro obě strany. Nejčastěji je nyní integrace v evropských zemích pojata jako „smlouva, v níž přistěhovelec přijímá jazyk a politické instituce starousedlíků, zatímco ti respektují jeho životní styl, případně etnickou a náboženskou identitu, pokud nekolidují s liberálně-demokratickými principy“ (Baršová, Barša 2005: 164).

2. Sociální integrace

Sociální integrace přistěhovalců se v dnešní době jeví jako nejlepší volba při soužití přistěhovalců a příslušníků domácí populace. Přistěhovanci si mohou ponechat prostor pro zachování různorodosti. Je to také logické i z toho důvodu, jelikož přijímající společnosti zdaleka nejsou homogenní. Nemusí tedy docházet k úplné asimilaci přistěhovalců, potření všech odlišností. Procesy segregace a marginalizace jsou nežádoucí už z toho hlediska, že představují rizika nejen pro přistěhovance, ale také pro hostitelskou společnost (Rákoczyová 2009: 23-24).

Definice sociální integrity je velké množství. Já vycházím z konceptu Bosswicka a Heckmanna, kteří definují sociální integraci jako inkluzi přistěhovalců do institucí, vytváření vztahů, postojů a pozic v hostitelské společnosti. Výsledkem jsou vědomé a motivované interakce jednotlivců a skupin (Bosswick, Heckmann 2006: 2-3). Tento proces probíhá v řadě oblastí (multidimenzionálnost) jak na straně přistěhovalců, tak na straně příslušníků majority. V tomto procesu působí několik dílčích mechanismů – strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační (Baršová, Barša 2005: 24-25).

2.1. Strukturální dimenze integrace

Jednou z klíčových oblastí strukturální integrace je možnost získání ekonomického kapitálu. Každá společnost závisí na materiálním základu, a proto je přístup k ekonomickým institucím pro každého jedince velice důležitý (Bosswick, Heckmann 2006: 9). Aby bylo pracovní uplatnění pozitivní a začleňovalo přistěhovalce do majoritní společnosti, mělo by splňovat určité kvality práce. Takovou kvalitou je například mzdová úroveň, která by měla jedince ochránit před chudobou, či pracovní podmínky zahrnující délku pracovní doby, ochranu před propuštěním atd. (Rákoczyová 2009: 26-27).

S vyšší příjmů souvisí také kvalita bydlení. Nedostatek financí nutí přistěhovalce bydlet ve znevýhodněných lokalitách, kde jim kromě menší kvality bydlení hrozí také větší sociální vyloučení (Rákoczyová 2009: 26-27). Podle Asselina můžeme rozlišit čtyři typy přistěhovalceckých komunit, které se vyznačují různým stupněm prostorové i sociální segregace: 1. asimilačně-pluralistická oblast, ve kterých jsou příslušníci hostitelské společnosti hojně zastoupeni, ale netvoří většinu; 2. etnicky smíšená oblast, kterou tvoří dvě nebo více etnických skupin; 3. polarizovaná oblast, kterou tvoří jedna minorita s minimálním podílem 60% populace; 4. ghetto, které je charakterizováno vysokou koncentrací jedné minoritní skupiny, a navíc zde žije velký podíl z celkové populace menšiny (Asselin et al. 2006: 143). Zatímco ghetta jsou vytvořena diskriminací a segregací majoritní společnosti, enklávy jsou oblasti s prostorovou koncentrací, ve kterých se sami členové určité skupiny chtějí vyčlenit od majoritní společnosti na základě etnicity, víry apod., aby ochránili ekonomické, sociální, politické a/či kulturní vývoj (Marcuse 2001: 3). Ačkoliv pobyt v prostorových koncentracích založený na etnickém základě může přinášet pozitiva jako je například „intra-etnická solidarita“, jeho dopady na sociální integraci jsou spíše negativní (Asselin et al. 2006). Proto je přístup na trh s bydlením, ale i k sociálním institucím tak důležitý.

Další z klíčových oblastí strukturální integrace je vzdělávání. Zásadní je, aby měli přistěhovalci přístup k jazykovým, orientačním či integračním kurzům, ale také ke vzdělávání a pracovním výcviku v rámci zaměstnání (Rákoczyová 2009: 28). A není to důležité pouze z hlediska možnosti získání či udržení si práce, ale také při vytváření „občanské identity a loajality k národnímu státu“, u které oblast vzdělávání hraje klíčovou roli. Z tohoto důvodu se může stát i předepsané školní oblečení politickým tématem jako se tomu děje například v Německu či Francii (Baršová, Barša 2005: 195).

Poslední oblastí je pobytový a občanský status jedince. „Pobytový status (krátkodobý, dlouhodobý a trvalý pobyt) mění rozsah práv a povinností cizinců, občanský status navíc ovlivňuje pocit sounáležitosti a členství v určité skupině“. K získání přístupu k sociálním a ekonomickým právům, jaké mají občané České republiky, potřebují přistěhovalci zpravidla trvalý pobyt (Rákoczyová 2009: 29). Členství v politické obci je předpoklad pro alespoň minimální politický vliv. Pokud se přistěhovalci stanou voliči, politici nemohou jejich požadavky zcela ignorovat. V případě získání občanství, mohou v hostitelské zemi nejen zůstat natrvalo, ale mohou se také stát voleným politickým zástupcem. Občanství se tedy stává klíčovou oblastí při spoluvytváření společnosti (Bosswick, Heckmann 2006: 9).

2.2. Kulturní dimenze integrace

Pokud chtějí být přistěhovalci v integraci do hostitelské společnosti úspěšní, nabývat práva a sociální pozice jako občané majority, měli by získat vědomosti a schopnosti týkající se kultury a společnosti. Jedinec poté prochází kognitivními, behaviorálními a postojeovými změnami. Tento proces můžeme nazvat kulturní integrací, případně akulturací. Tímto procesem prochází nejen přistěhovalci a jejich potomci, ale také majoritní společnost. Ta také prochází změnami, kdy se učí navazovat kontakty s přistěhovalci, respektu k nim i přizpůsobení jejich potřebám. Při kulturní integraci se přistěhovalci nemusí vzdávat kultury jejich vlasti, naopak je žádoucí, aby si tito lidé svou kulturu zachovali. Bilingualismus a bilingvismus je přínosný nejen pro přistěhovalce, ale i pro celou hostitelskou společnost (Bosswick, Heckmann 2006: 10).

Základní znalost českého jazyka byla schválena jako podmínka pro „udělení trvalého pobytu přistěhovalcům ze třetích zemí“ (zákon č. 326/1999 Sb.). S orientací přistěhovalců v české společnosti pomáhá integrační program, který se postupně vyvíjí. Nyní se jedná například o „vytvoření informačních brožur a internetových stránek cílených na cizince, které

pokrývají zejména formální a legální náležitosti pobytu a praktické otázky spojené s životem v ČR“ (Rákoczyová 2009: 31).

2.3. Interaktivní dimenze integrace

Interaktivní integrace znamená přijetí a začlenění přistěhovalců do hostitelské společnosti. Projevuje se zejména v sociálních kontaktech, které přistěhovalci navazují s členy majoritní společnosti. Vztahy mohou mít charakter intimních vztahů (partnerství, smíšená manželství), neformálních vztahů (přátelství, známí, sousedské vztahy) a formálních vztahů (členství v zájmových organizacích a spolcích, církve). Předpokladem k vytvoření sociálních sítí je jedna z hlavních schopností kulturní integrace, a to je zvládnutí jazyka hostitelské společnosti. V první fázi integračního procesu pomůže přistěhovalcům integrace do jejich etnické skupiny. Lidé stejné mateřské země jsou spolu často solidární a předávají přistěhovalcům informace a své zkušenosti. Příliš těsné vztahy s touto komunitou ovšem mohou bránit v pronikání do hostitelské společnosti, a z výhody se rázem stane nevýhoda. Přistěhovalci se poté obtížněji učí cizímu jazyku, cizí kultuře a nevytvoří si sociální sítě s majoritní společností, které jsou pro jejich budoucnost v dané zemi tak důležité (Bosswick, Heckmann 2006: 10).

2.4. Identifikační dimenze integrace

K začlenění do společnosti je nezbytně nutná strukturální a kulturní integrace, identifikační integrace nepostradatelná není. Tento pocit se může u přistěhovalců objevovat po přijetí a začlenění se do hostitelské společnosti. Identifikační integrace je velice subjektivní, nejčastěji popisována jako pocit sounáležitosti a identifikace se skupinami, zejména etnickými, regionálními, oblastními a/či národními. Jelikož společnost není homogenní, ale má marginalizované subkultury, přistěhovalci se mohou identifikovat jen s jednou touto subkulturou, ne celou společností (Bosswick, Heckmann 2006: 10-11). Tato identifikace vyjadřuje „myšlenkový a emocionální vztah mezi jednotlivcem a sociálním systémem jako celkem“. Příkladem může být národní hrdost, vědomá loajalita ke společnosti a jejím institucím, pocit solidarity, přiřazování hodnoty sociálnímu systému a ztotožnění se s ním (Rákoczyová 2009: 34).

Identifikační integrace je spojena s otázkou identity přistěhovalců. Součástí identity se může stát příslušnost k zemi původu i hostitelské společnosti. Koncept transnacionální migrace ukazuje, že přistěhovalci mohou udržovat sociální vztahy se zemí původu, a zároveň

si vytvářet nové vztahy v hostitelské společnosti. Také si mohou vytvořit více domovů či více národních identit. Původní identita je doplňována novými prvky, pocity a zkušenostmi (Szaló 2007).

Všechny dimenze sociální integrace závisí nejen na motivaci, schopnostech a úsilí přistěhovalců, ale také na postoji hostitelské společnosti, institucí a přistěhovalecké politiky (Rákoczyová 2009: 34).

3. Migrační vývoj v České republice

V této části práce se pokusím zachytit proměnu emigračního charakteru České republiky (kromě reemigračních vln) na charakter imigrační, který v těchto letech převládá. Díky tomuto vývoji je tak důležité věnovat se imigraci a integraci cizinců.

Po rozpadu komunistického bloku a „začleňováním“ Česka do globalizovaného světa od 90. let postupně výrazně narůstala obousměrná mezinárodní mobilita“. Při statistickém zjišťování po roce 2001 došlo k významnému nárůstu počtu imigrantů ze 13 tisíc v roce 2001 na 77 tisíc v roce 2008 (podíl cizích státních příslušníků dosáhl 3,9 % populace České republiky). Počet emigrantů kolísal mezi 20 až 35 tisíci osobami ročně. Tyto údaje nemůžeme porovnat s daty před rokem 2001, jelikož došlo k metodickým změnám (např. zahrnutí cizinců s vízy nad 90 dní). I v roce 2004 došlo k menším úpravám díky vstupu Česka do EU (zahrnutí občanů EU/EHP a Švýcarska s povolením k přechodnému pobytu). Nejvýznamnější migrační vztah mají Češi dlouhodobě se Slovenskem, kdy můžeme migrační podmínky mezi těmito státy v letech 1993-2003 přirovnat k dnešním podmínkám v rámci EU. Slovinci také tvořili největší skupinu přistěhovalých v Česku až do roku 1999.

Pokud bychom srovnávali počet přistěhovalců, došlo k nárůstu ze 77 668 osob v roce 1993 na 440 294 v roce 2008 (čísla vychází z registru cizinců MV ČR). V zastoupení dvou základních typů pobytů cizinců v České republice se zvýšil podíl trvalých pobytů na úkor dlouhodobých (23 % z roku 1996 na 39 % v roce 2008). Důvody můžeme hledat v liberální legislativě a splněním jedné podmínky k získání trvalého pobytu (předcházející dlouhodobý pobyt v délce 5 až 10 let). „Ve složení cizinců/migrantů pobývajících v Česku podle státního občanství nedošlo ve sledovaném období k dramatickým změnám. Skupina pěti nejpočetnějších má od roku 1996 stejné složení – tvoří ji občané Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu, Ruska a Polska. Zatímco počet Slováků a Poláků se v Česku od poloviny 90. let

nezměnil, u občanů Ukrajiny, Vietnamu a Ruska došlo oproti polovině 90. let k více než dvojnásobnému nárůstu“ (Drbohlav 2010: 31-41).

Do Česka také míří turisté, kteří využívají krátkodobých víz do 90 dní. Politika udělování těchto víz je nyní výrazně ovlivněna směrnici EU. Statistika krátkodobých víz není plně k dispozici (spadá pod Ministerstvo zahraničních věcí ČR na rozdíl od dlouhodobých víz, o kterých rozhoduje Ministerstvo vnitra ČR a Služba cizinecké policie ČR). Tato víza bývají často zneužita jako prostředek ke vstupu na území České republiky za účelem neoprávněných ekonomických aktivit. Tento fenomén je velmi těžké analyzovat, jelikož neznáme přesný počet nelegálních přistěhovalců ani jejich strategie chování (Drbohlav 2010: 37-45). Zdrojové země, odkud nelegální přistěhovalci především přicházejí, můžeme odvodit ze statistik zadržených osob při porušování pobytového režimu v Česku. Nejdůležitější zdrojovou zemí je Ukrajina, následována Moldavskem, Ruskem, Běloruskem, Vietnamem a Čínou (Drbohlav 2008).

Emigrace českých občanů do vyspělých západních zemí pokračovala i v 90. letech. Oproti období před rokem 1989 se registrovaná emigrace zvýšila, i když ve srovnání s jinými zeměmi střední Evropy patří k nejnižším. Reálný stav ale může být úplně jiný, jelikož se někteří čeští občané při dlouhodobém opuštění země neodhlašují z evidence obyvatelstva (Drbohlav 2010: 32-37).

4. Migrační politika v České republice v letech 1990 – 2008

Migrační politika zahrnuje soubor zákonů, nařízení a praktik, které se týkají pohybu mezinárodních migrantů přes státní hranice a pobytu na území cílové země. Migrační politika podle některých autorů (např. Baršová, Barša 2005) zahrnuje několik odlišných politik – imigrační, emigrační, integrační vízovou atd. (Drbohlav 2010: 69). Já se v rámci tématu mé bakalářské práce zaměřím především na imigrační a integrační politiku.

4.1. Imigrační politika

4.1.1. Období 1990 – 1998

Po prolomení migrační izolace země se začala vytvářet nová institucionální síť subjektů, které měli řešit problematiku mezinárodní migrace. Velice rychle byla přijata nová migrační legislativa, která ovšem postrádala koncepčnost a systematičnost. Bylo zavedeno povolení ke krátkodobému pobytu do šesti měsíců, k dlouhodobému do jednoho roku a k trvalému pobytu, který se ovšem týkal pouze příbuzných českých občanů a humanitárních případů. Česká

legislativa umožňovala cizincům podávat žádosti o dlouhodobý pobyt až na českém území (Drbohlav 2010: 71-73).

Po rozpadu Československa v roce 1993 se změnil status Slováků, kteří pobývali na českém území. Z tohoto důvodu požádalo téměř 400 000 Slováků o české občanství (Drbohlav 2010: 71-73). Další vlnu imigrace vyvolala smlouva o volném pohybu. Slováci tak vytvořili nejpočetnější menšinu v České republice (Drbohlav 2004). Měli také mnohem liberálnější podmínky – nemuseli žádat o víza pro dlouhodobý pobyt, nepotřebovali pracovní povolení. Tyto podmínky platí od roku 2004 pro všechny občany EU (Drbohlav 2010: 71-74).

Dále se také udržovala liberální legislativa pro imigranty z jiných zemí. Náznak zpřísnění můžeme nalézt pouze v tom, že policie mohla kontrolovat dostatečnou finanční hotovost na státních hranicích, nebo v tom, že nemuselo být umožněno měnit účel dlouhodobého pobytu. Byly uzákoněny zaměstnanecké a podnikatelské aktivity cizinců, a v případě trvalého pobytu jim bylo umožněno provozovat živnost za stejných podmínek jako českým občanům.

Od roku 1998, kdy vzrostla míra nezaměstnanosti a česká legislativa se začala vyvíjet v souladu s restriktivní politikou EU, se zpřísnily přístupy při vystavování pracovních povolení. To se odrazilo i v oblasti migrační politiky, tudíž se jako hlavní české migrační cíle definoval „boj s nelegální migrací, modernizace azylové politiky a harmonizace migrační politiky se standardy ostatních zemí EU“ (Drbohlav 2010: 71-74).

4.1.2. Období 1999 – 2002

Pokračující ekonomické problémy, rostoucí počet nelegálních imigrantů způsobilo zpřísnění pracovních podmínek. Byla zrušena liberální forma legislativy, kdy mohl imigrant žádat o vízum na území České republiky. Nyní musel žádat o vstupní vízum i prodloužení pobytového povolení z českých zastupitelských úřadů v zahraničí. Dále imigranti nesměli měnit účel pobytu na území Česka či mohli být na hranicích požádáni, aby se prokázali dostatkem finančních prostředků k pobytu a zdravotním pojištěním. Pro dlouhodobé vízum bylo nutné předložit výpis z trestního rejstříku nejen z Česka, ale i ze země, kde je cizinec občanem nebo kde má trvalé bydliště (Drbohlav 2010: 74-75). Pokud chtěl cizinec sloučit rodinu, musel mít nyní české občanství (Janská, Drbohlav 2001). Restriktivní opatření pokračovala i v roce 2000, kdy byla zavedena vízová povinnost pro některé země (např. Ukrajinu, Rusko, Bělorusko a obyvatele ze třetích zemí) (Drbohlav 2010: 75).

4.1.3. Období 2003 – 2008

Významnou politickou i společenskou změnou byl vstup České republiky do EU v roce 2004. V migrační politice se změnil přístup k občanům EU/EHP a Švýcarska na jedné straně a na straně druhé k cizincům ze třetích zemí (Janská, Drbohlav 2008). Zvýšení aktivity českého státu můžeme doložit vznikem pilotního projektu „Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků“. Tito přistěhovalci a jejich rodiny měli mít výhodu ve zkrácení doby nutné k udělení trvalého pobytu z obvyklých 5 let na 2,5 roku. Nebylo jim ovšem zajišťováno zaměstnání, bydlení ani pomoc s administrativním procesem. Tento projekt byl početně omezený roční kvótou. I přes rozšíření výhod pro tyto účastníky měl projekt slabou odezvu. Mírně liberalizující zákony vznikly pro občany třetích zemí – např. možnost sjednocení rodin či zlepšení životních podmínek v zařízeních pro zajištění cizinců. Na druhou stranu museli mít již při vstupu do Česka zdravotní pojištění. K liberalizaci došlo i v povolení k trvalému pobytu, kdy se doba potřebná k získání tohoto povolení zkrátila z deseti na pět let. Tímto se i zkrátilo čekání na české občanství, které může být uděleno po pěti letech trvalého pobytu. Další aktivitou české migrační politiky je tzv. projekt zelených karet. Ta nabízí kvalifikovanému pracovníkovi konkrétní pracovní pozici na tři roky s možností prodloužení (vízum k pobytu je samozřejmostí), méně kvalifikovanému pracovníkovi pozici na dva roky bez možnosti prodloužení. Tento systém je otevřen pouze 12 vybraným zemím a na pracovní pozice, které jsou dlouhodobě neobsazené. K dalším liberalizačním úpravám došlo u zaměstnávání zahraničních pracovníků v roce 2008. Zaměstnavatelé již nemusí vlastnit povolení k získávání zahraničních pracovníků. Pracovníci mají ochrannou lhůtu v délce 60 dnů, pokud by ztratili (ne vlastní vinou) zaměstnání, která jim dává možnost najít nové zaměstnání a tedy setrvat v České republice. Od roku 2008 dochází díky globální ekonomické krizi k určitým restriktivním krokům (Drbohlav 2010: 77-82).

4.2. Integrační politika

4.2.1. Období 1990 – 1998

Integrační politika v tomto období zahrnovala především integraci českých krajanů vracejících se z Ukrajiny a Běloruska v letech 1991-1993 a v letech 1993-2001 z Kazachstánu. Již v roce 1991 také vláda přijala základní principy zaměřené na integraci uprchlíků. Od roku 1994 začal fungovat i program pro uprchlíky nazvaný „Státní asistenční program pro integraci“. Zařizoval uprchlíkům bydlení, později i sociální a pracovní poradenství, bezplatné kurzy českého jazyka (Drbohlav 2010: 72-74).

4.2.2. Období 1999 – 2002

V roce 1999 vznikl první vládní dokument „Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky“, který reagoval na zvýšený počet cizinců na území Česka. Jednalo se o snahu vytvořit dobré podmínky pro rozvoj dobrých sociálních vztahů mezi jednotlivými komunitami. Tento koncept byl o rok později zkonkretizován a propracován, aby se ještě více zaměřil na „přibližování postavení legálně dlouhodobě usazených cizinců k postavení českých občanů a na ochranu politických, ekonomických, sociálních a kulturních práv migrantů“. Cílem bylo zvyšování informovanosti migrantů i českých občanů, podporování sociálních a právních poradenství pro migranty, rozvoj jejich jazykových znalostí a kvalifikace, ale také prevence netolerance, rasismu a diskriminace migrantů. Významnou roli hrály nevládní a neziskové organizace, které se snažily tyto cíle splnit. V roce 2001 byl na každém okresním úřadě zřízen poradní orgán pro otázky integrace imigrantů. Tento úspěch byl ale rok poté zničen díky reformě státní správy, kdy se okresní úřady zrušily. Tento stav se do konce roku 2008 nezměnil a výsledkem byla „velmi malá aktivita obou úrovní samosprávy v procesu integrace migrantů, zcela závislá na individuální (ne)aktivitě jednotlivých lokálních a regionálních orgánů (Drbohlav 2010: 76-77).

4.2.3. Období 2003 – 2008

Od roku 2004 dochází k rozvoji integrační politiky díky přesunutí koordinace z MV ČR na MPSV ČR (Baršová, Barša 2005). Dřívější Koncepce integrace byla v roce 2005 nahrazena novou verzí, jelikož se soustředila pouze na zajištění práv cizinců a neřešila sociální integraci. V nové verzi byla integrace definována jako obousměrný proces, kdy je nejen potřeba, aby se migranti přizpůsobili, ale také aby jim přijímací společnost vytvořila pro to vhodné podmínky. Přistěhovalec je vnímaný jako jednatel, ne jako příslušník konkrétní etnické komunity. Cílovou skupinou se stali legální migranti žijící na českém území minimálně jeden rok. Byly také definovány předpoklady integrace imigrantů a opatření k naplnění těchto předpokladů a vytvoření dlouhodobý rámec směřování integrační politiky (Drbohlav 2010: 83-85).

Dílčí cíle byly následující: 1. zlepšení znalosti českého jazyka a vytvoření certifikovaného osvědčení; 2. podporování ekonomické soběstačnosti snížením administrativy na trhu práce; 3. prohlubování znalostí migrantů o české společnosti a jejich hodnotách a institucích; 4. zvyšování povědomí české majority o přítomnosti migrantů a zlepšování jejich vzájemných vztahů. Díky tomuto konceptu byla od ledna 2009 zavedena zkouška českého jazyka, které je nezbytná k získání povolení k trvalému pobytu.

Od roku 2008 se integrační politika opět převedla z MPSV ČR na MV ČR. Cílem roku 2009 se stalo předcházení vytváření uzavřených komunit a zároveň předcházet jejich sociální exkluzi. Ministerstvo vnitra chce také vytvořit v každém kraji tzv. integrační centrum, které bude poskytovat informační a poradenské služby, nabízet jazykové a socio-kulturní kurzy. Tento projekt má být financován Evropským fondem pro integraci státních příslušníků třetích zemí. Naplňování tohoto projektu se zpožďovalo, je tedy otázkou času, zda se vůbec uskuteční.

Součástí integrační politiky je také antidiskriminační politika. Tzv. antidiskriminační zákon byl přijat až v roce 2009 (9 let po směrnici Evropské komise). Právě díky nedostatečné antidiskriminační politice se Česko „ocitlo až na 17. místě z 28 převážně evropských zemí hodnocených v rámci studie Migrant Integration Policy Index“ (Drbohlav 2010: 83-85).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5. Sonda „Názory na integraci imigrantů“

Mou bakalářskou prací je případová studie (komunity) kladenských studentů, u kterých zkoumám názory na cizince, jejich kulturní a interaktivní sociální integraci. Zaměřuji se především na dlouhodobě a trvale usazené cizince. Problém nelegálního přistěhovalectví mě zajímá pouze okrajově, uprchlictví a azyl vynechávám ze svého výzkumu úplně z důvodu zvládnutelnosti v rámci jediného výzkumu. Navíc se zajímám obecně o názory na integraci cizinců, se kterými přicházejí studenti do styku. Uprchlíctví a azyl pro mě představuje příliš specifické a úzké téma vhodné pro samostatný výzkum.

5.1. Cílová populace a výběrový soubor

Mojí cílovou populací jsou kladenští studenti středních škol. Výsledky budu tedy moci zohlednit pouze na ně. V rámci mé sondy jsem bohužel neměla dostatek zdrojů na větší a komplexnější výzkum. Respondenty v pozdní adolescenci jsem si vybrala z toho důvodu, abych zjistila názory mladých lidí, jejichž zástupci budou v příštích dekádách udávat migrační politiku České republiky. Ve věku pozdní adolescence již odeznívá náladovost a labilita, adolescenti rozvíjejí svoji osobní morálku a mají již představy, co je správné a co špatné (Macek 2003: 48-66). „Morální vývoj je těsně propojen s utvářením hodnotové a světonázorové (filozofické) orientace“ (Macek 2003: 68). Vývoj hodnotové orientace ovšem

nemusí být souvislý a neměnný. Různé důležité změny v životě adolescenta mohou mít na něj vliv a mohou měnit jeho hodnotové nebo světonázorové názory. Na druhé straně se ale ukazuje, „že základní hodnotové nastavení v adolescenci je do značné míry determinující pro život v dospělosti“ (Macek 2003: 69). Je tedy zřejmé, že názory mých respondentů se mohou během jejich života měnit, ale jejich vymezené základní hodnoty a názory zůstanou v dospělosti přinejmenším podobné, ne-li stejné.

Můj výběrový soubor tvoří studenti ze dvou kladenských škol – Gymnázia Kladno a Střední hotelové školy. V obou školách jsem do výzkumu zapojila celý třetí ročník. Věkové rozmezí studentů se tedy pohybuje mezi sedmnáctým a osmnáctým rokem. V gymnáziu se tento výzkum týkal 31 chlapců a 49 dívek (dohromady 80 studentů) a ve střední hotelové škole mi dotazník vyplnilo 12 chlapců a 23 dívek (dohromady 35 studentů).

5.2. Cíle, výzkumné otázky a hypotézy

Cílem mojí práce je zmapovat názory kladenských studentů středních škol na integraci cizinců, na přínos či riziko, které s nimi do České republiky přicházejí, částečně také na imigrační politiku.

Výzkumné otázky:

- Vnímají studenti rozdílně cizince žijící v místě jejich bydliště a cizince žijící (obecně) v celé České republice?
- Jaké národy přistěhovalců považují studenti za přínos nebo riziko pro Českou republiku?
- Ovlivňuje názory studentů na integraci přistěhovalců kontakt s cizinci?
- Ovlivňuje názory studentů na integraci přistěhovalců to, jaký typ školy studují?

Hypotézy:

- Cizinci žijící obecně v České republice budou pro studenty větší rizikem než cizinci pobývající na Kladně.
- Cizinci žijící na Kladně budou podle studentů větším přínosem pro českou společnost než cizinci žijící obecně v České republice.
- Cizinci ze západních států budou pro studenty sympatičtější než cizinci pocházející z východní Evropy, Asie či Afriky.

- Studenti, kteří mají cizince v rodině, budou tolerantnější vůči cizincům než studenti z rodin bez cizince.
- Studenti, kteří znají blíže nějakého cizince, budou vstřícnější vůči cizincům než studenti bez kontaktu s cizinci.
- Studenti gymnázia budou vstřícnější vůči cizincům než studenti střední odborné školy.

6. Předchozí výzkumy

Před vytvořením vlastního dotazníku jsem prošla předchozí výzkumy z tuzemska i ze zahraničí. Téma integrace imigrantů není mezi českými sociologickými výzkumy zatím příliš rozšířené, a už vůbec ne z pohledu majority. V zahraničních výzkumech se především věnují strukturální dimenzi integrace a lokálním imigračním případům. Jelikož se zaměřuji na jiné úzce zaměřené téma a také není cílem mé bakalářské práce srovnání mezi zeměmi, tyto zahraniční výzkumy týkající se jiných zemí, zanedbám. Z tuzemských výzkumů vycházím především z prací Dany Bittnerové „Multikulturní zkušenost v postojích českých žáků základních škol“ a Mirjam Moravcové „Česká základní škola – prostředí meziethnické komunikace“, které využily data získaná v rámci projektu „Analysis of the Inter-ethnic Relationship in Czech Primary Schools in Relation to the Educational Policy in the Czech Republic financovaného z prostředků The Global Development Network v roce 2005.² Mirjam Moravcová navazovala na analogický výzkum uskutečněný v roce 2003, kdy sledovala změny stanovisek žáků.³ Dalším výzkumem, kterým jsem se inspirovala, je výzkum připravený Miloslavou Turkovou, Mirjam Moravcovou a Liborem Prudkým, týkající se názorů a postojů většinového českého obyvatelstva k národnostním menšinám a cizincům, realizovaný v roce 2002 ve třech městech střední velikosti (Bittnerová, Moravcová 2006). Nejvíce informací jsem převzala z renomovaného Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM), který je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. Vycházím z výzkumného projektu „Naše společnost“, v rámci něhož je desetkrát ročně proveden průzkum veřejného mínění na různá politická, ekonomická a společenská témata. Já jsem se

² Výzkum realizovaný v rámci tohoto projektu realizovali pracovníci FHS UK. V koncepčních východiscích navazoval na předchozí výzkum z roku 2003. (Srov. pozn. 3.) Pracoval s inovovaným dotazníkem, jehož původní verzi sestavili pracovníci brněnského a pražského týmu CVVOE.

³ Tento výzkum uskutečnili pracovníci Centra výzkumu vývoje osobnosti a etnicity, společného pracoviště Fakulty sociálních věd Masarykovy univerzity v Brně a Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze v rámci projektu Helpfulness and Barriers of Mutual Communication of Children in Multiethnic Environment of a Czech Basic School, financované PHARE. Na realizaci a vyhodnocení se podíleli brněnští i pražští pracovníci CVVOE.

zaměřila především na průzkumy týkající se názorů českých občanů na cizince, které jsou prováděny přibližně jednou ročně.

7. Metodologická východiska

7.1. Metoda a sběr dat

Rozhodla jsem se pro kvantitativní šetření provedené kvótním výběrem, abych mohla zapojit co nejvíce studentů. Mými kvótami byl věk (17-18 let) a vzdělání (typ střední školy). Výzkum proběhl v Gymnáziu Kladno a Střední hotelové škole s.r.o. vždy v celém třetím ročníku pomocí samovyplňovacích dotazníků. Třetí ročník jsem si vybrala proto, že v tomto věku studenti rozvíjí svou sociální identitu, sebepojetí a postoje, a jsou otevřeni novým zkušenostem (Vágnerová 2005). Mým předpokladem bylo, že v rámci získávání nových zkušeností, navazují kontakty i s cizinci. S tímto předpokladem počítám i ve vytváření některých hypotéz.

Kladno jsem si pro svůj výzkum vybrala proto, že je to větší město, kde cizinci tvoří 8,3 % obyvatel Kladna (údaj je z roku 2010), a také proto, že toto prostředí důvěrně znám. Zatímco od roku 1996 počet obyvatel Kladna mírně klesá – ze 72 085 na 69 938 v roce 2010, počet cizinců se pořád zvyšuje⁴ – ze 2 413 v roce 1996 na 5 795 v roce 2010 (Statistika obyvatelstva a statistika cizinců v regionech ČR, Český statistický úřad). Díky tak významnému podílu cizinců je velká pravděpodobnost, že s nimi mají studenti (i nezáměrný) kontakt.

7.2. Struktura dotazníku

V první části dotazníku (Příloha č. 1) se věnuji otázkám na názory ohledně počtu cizinců v České republice, zda představují pro Čechy přínosy, rizika, případně jaké, a zda jsou některé národnosti vnímány studenty jako přínosnější/rizikovější než ostatní národy. Tato část je rozdělena na dvě sekce. Obě obsahují totožné otázky, ale první se týká obecně České republiky, druhá Kladna – oblasti, kde studenti žijí a mají největší možnost se s cizinci osobně setkávat. Na tuto možnost srovnání mě přivedly výzkumy z projektu „Naše společnost“ uváděným výše.

⁴ Výjimkou je rok 1999, kdy došlo k velkému zvýšení počtu cizinců, a hned v dalším roce k výraznému poklesu, který odpovídá postupnému mírnému zvyšování od roku 1996. Rok 1998-3 349, rok 1999-5 232, rok 2000-3 649.

Ve druhé části se zabývám otázkami týkající se umožnění dlouhodobého či trvalého pobytu cizincům a případných podmínek, které by museli splnit. Podobné otázky jsou opět zahrnuté ve výzkumu „Naše společnost“ Sociologického ústavu AV ČR.

Poslední část se již více zaměřuje na kulturní a interaktivní dimenzi sociální integrace. Zajímám se o to, jak moc by se podle kladenských studentů měli cizinci přizpůsobit českým morálním hodnotám, kultuře a životnímu stylu. Následují otázky týkající se tolerance náboženství a odlišného fyzického vzhledu. V další sekci mě již zajímá, zda studenti udržují sociální kontakty s cizinci, jaké jsou národnosti, a zda určité odlišnosti mezi nimi vnímají jako výhodu či nevýhodu. V následujících otázkách mají vyjádřit souhlas/nesouhlas s tím, v jaké oblasti života by byli ochotni se s cizinci stýkat – od formální roviny vztahů přes neformální až po intimní. Otázky v této části mého dotazníku se v různých variacích objevují ve všech výzkumech, ze kterých vycházím.

V poslední části dotazníku se věnuji otázkám na smíšené rodiny, děti z těchto manželství, děti cizinců žijících v České republice, a na možnost získání českého občanství včetně případných podmínek. Dotazník uzavírají socio-demografické údaje studentů.

V celém dotazníku používám především nespécifikovaný termín „cizinec“, který by měl představovat příslušníka jiného národu, který z různých důvodů krátkodobě či spíše dlouhodobě pobývá na území České republiky. Při konkrétní specifikaci používám termín „turista“, kdy je jasné, že zde pobývá krátkodobě, a termín „přistěhovalec“ by měl představovat cizince, který je dlouhodoběji usazen v ČR, tedy bez turistů a krátkodobých pobytů cizinců.

8. Výsledky

8.1. Cizinci v ČR

V otázce vnímání počtu přistěhovalců v České republice si přes polovinu studentů (54 %) myslí, že jich tu je příliš mnoho, jako optimální počet je vidí 27 % studentů, pouze 7 % vnímá jejich počet jako nedostatečný a 11 % studentů neví. Tento stav odpovídá trendu pozorovaný předešlými uvedenými výzkumy (hlavně CVVM). Přitom skutečný stav počtu cizinců v České republice zná pouze třetina z nich, 57 % studentů jejich počet přeceňuje. Vnímání počtu přistěhovalců závisí také na typu školy, kterou studenti studují, a na tom, zda mají cizince v rodině. U studentů gymnázia dochází ke snížení počtu odpovědí „je jich tu příliš mnoho“ z průměrných 54 % na 51%, zatímco u studentů střední odborné školy dochází

ke zvýšení na 60 % (Tab. 1). Studenti, kteří mají cizince v rodině, vidí tento počet také pozitivněji než studenti bez cizince v rodině.

Při posuzování, zda cizinci představují pro Českou republiku přínos, jich kladně odpovědělo 39 %, záporně 38 % a 23 % studentů nevědělo. Rozdíl můžeme opět vidět podle typu školy a cizince mezi příbuznými. Studenti gymnázia a studenti, co znají blíže nějakého cizince či ho mají v rodině, vnímají cizince více jako přínos (Tab. 2, 3, 4). Nejčastěji zmiňovaným přínosem pro Českou republiku se stalo obohacení naší kultury (60 %), rozvoj hospodářství (49 %) a obohacení našeho způsobu života (37 %).⁵

Pro deklarování rizika byla polovina studentů (51 %), nesouhlasila třetina studentů (30 %) a pětina studentů nevěděla (19 %). To, že polovina studentů vnímá cizince jako riziko pro Českou republiku, je znepokojující, výsledky výzkumného projektu „Naše společnost“ CVVM jsou ovšem ještě horší.⁶ Vnímání rizik je u studentů, kteří mají v rodině cizince, menší (Tab. 5). Největším rizikem, které studenti vidí, je růst nezaměstnanosti (77 %) a růst kriminality (76 %). Obávají se ale také ohrožení naší kultury (25 %), ohrožení našeho způsobu života (20 %) a zdravotního rizika (20 %).⁷ Nelegální přistěhovalci představují pro 76 % studentů větší riziko než legální přistěhovalci, 24 % studentů nevidí mezi legálními a nelegálními přistěhovalci rozdíl.

Na to, zda představují cizinci přínos či riziko pro Českou republiku, měla velký vliv národnost cizince. Překvapivě měla ovšem na vnímání „přínosných“ a „rizikových“ národností omezený vliv míra sympatie studentů. Za „nejpřínosnější“ národnosti jsou považováni Němci (65 %), Američané (60 %) a Vietnamci (46 %), za „nejrizikovější“ národnosti Ukrajinci (61 %), Arabové (57 %), Rusové (39 %), ale opět také Vietnamci (43 %) (Tab. 6, 7).⁸ Zatímco při posuzování sympatií byli nejvíce oblíbení Američané, Slovinci a Vietnamci, nejméně oblíbenými národy žijícími v České republice jsou mezi kladenskými studenty Poláci, Rusové, Ukrajinci a Arabové. Slovinci mají mezi kladenskými studenty jiný status než ostatní cizinci. 37 % studentů nevnímá Slováky jako cizince, 43 % je vnímá jako

⁵ Studenti mohli v otázce číslo 5: „Jaký přínos podle tebe představují?“ zaškrtnout více odpovědí.

⁶ Naše společnost 2009 – Názory české veřejnosti na cizince v České republice, CVVM. Otázka: „Představují občané jiných národností, kteří k nám přišli v posledních letech, problém v rámci ČR?“ Ano, představují-68 %, Ne, nepředstavují-23 %, Neví, netýká se-9 %.

⁷ Studenti mohli v otázce číslo 9: „Z jakého důvodu si myslíš, že představují riziko?“ zaškrtnout více odpovědí.

⁸ Studenti mohli u otázek číslo 7: „Označ ty národnosti, které jsou podle tebe největším přínosem pro českou společnost.“ a číslo 11: „Označ ty národnosti, které jsou podle tebe největším rizikem pro českou společnost.“ zaškrtnout tři odpovědi.

cizince, ale jsou pro ně bližší než ostatní cizinci, pouze pětina dotázaných je vidí jako běžné cizince. Tyto výsledky korespondují se zjištěními CVVM v rámci projektu „Naše společnost“, kdy jsou historicky podmíněné vztahy české společnosti k imigrantům z východu jiné než k imigrantům ze západních zemí. Obecně jsou vztahy k západoevropským národům a Slovákům vřelejší než k národnostem bývalého Sovětského svazu a Asiatům (Leontiyeva 2003).

Pokud bychom měli výsledky názorů studentů na cizince v České republice porovnat s výsledky názorů studentů na cizince žijící na Kladně, najdeme zde několik změn. Dojem počtu přistěhovalců na Kladně (Tab. 8, 9) je mnohem přívětivější než při posuzování v celé České republice, deklarované riziko cizinců klesá o 10 %. Studenti vnímají také větší přínos při rozvoji hospodářství (55 %) a menší riziko růstu nezaměstnanosti (64 %). Změnilo se i vnímání některých národností. „Nejpřínosnější“ národností se stali Vietnamci, což může být dáno poměrně velkou vietnamskou komunitou na Kladně (695 Vietnamců v roce 2010 – 3. nejpočetnější menšina podle Českého statistického úřadu). Jako další „přínosná“ národnost jsou uváděni Francouzi (34 %) (Tab. 10). Tento údaj bychom mohli pravděpodobně vysvětlit výměnnými pobyty kladenského gymnázia s francouzskou školou. „Rizikové“ národnosti zůstávají stejné jako i sympatie k daným národům. Pozitivnější vnímání cizinců v místě bydliště než v rámci celé České republiky je zjevný i v předchozích výzkumech CVVM.⁹

Turisté jsou přijímáni mnohem otevřeněji. Aktuální počet turistů považuje za optimální 61 % studentů, pro 18 % je jich tu málo a pouze 12 % studentů vidí jejich počet jako přílišný. Za přínos či spíše přínos je považuje 91 % studentů, pouze 4 % je považuje za riziko.

8.2. Umožnění pobytu v ČR

Pro umožnění dlouhodobého pobytu bez omezení bylo pouze 5 % studentů, 90 % by cizincům dovolilo pobyt při splnění určitých podmínek, 3 % by dlouhodobý pobyt vůbec nedovolila a 2 % studentů nevěděla. Výsledky odpovídají trendu, který pravidelně zaznamenává ve svém výzkumném projektu i CVVM. Nejčastější podmínkou pro dlouhodobý pobyt se stal výpis z trestního rejstříku (80 %), zdravotní prohlídka (69 %), znalost českého

⁹ Naše společnost 2009 – Názory české veřejnosti na cizince v České republice, CVVM. Otázka: „Představují občané jiných národností, kteří k nám přišli v posledních letech, problém?“ V rámci ČR: Ano, představují-68 %, Ne, nepředstavují-23 %, Neví, netýká se-9 %. V místě bydliště: Ano, představují-29 %, Ne, nepředstavují-53 %, Neví, netýká se-18 %.

jazyka (63 %) a trvalé zaměstnání (61 %).¹⁰ Studenti byli v tomto směru velice nároční, přibližně 40 % z nich požadovalo také přijetí české kultury a přijetí českého životního stylu. U povolení trvalého pobytu byl názor studentů stejný jako u dlouhodobého pobytu, jen se ještě zpřísnili deklarované podmínky. Umožnění dlouhodobého (přechodného) pobytu nemusí občané EU řešit. Jde pouze o potvrzení pobytu, které se započítává pro případnou žádost o trvalý pobyt. Pro umožnění trvalého pobytu musí splnit následující podmínky podle §87h zákona č. 326/1999 Sb.: 1) po pěti letech nepřetržitého přechodného pobytu bez dalších podmínek; 2) pokud je na území zaměstnán a pobývá zde nepřetržitě nejméně tři roky; 3) jestliže je rodinným příslušníkem státního občana ČR, který je na území přihlášen k trvalému pobytu, nebo rodinným příslušníkem občana jiného členského státu EU, kterému bylo vydáno povolení k trvalému pobytu na území ČR. Průkaz o povolení k pobytu pro státního příslušníka členského státu Evropských společenství je v případě povolení trvalého pobytu vydáván s platností na dobu deseti let (§87r odst. 4 zák. č. 326/1999 Sb.). Občané třetích zemí musí žádat o víza nad 90 dní, která platí jeden rok a nedají se prodloužit. Na toto vízum navazuje povolení k dlouhodobému pobytu, které se vydává na jeden rok a po uplynutí této doby ho lze prodloužit. Cizinec musí předložit cestovní doklad, doklad potvrzující účel pobytu, doklad o zajištění ubytování, 2 fotografie, na požádání doklad obdobný výpisu z evidence Rejstříku trestů a lékařskou zprávou, že netrpí žádnou závažnou nemocí. Podle §66-68 zákona č. 326 / 1999 Sb. lze požádat o trvalý pobyt s podmínkami: 1) obecně za pět let nepřetržitého pobytu na vízum nad 90 dní nebo povolení k dlouhodobému pobytu v ČR bez dalších podmínek nebo; 2) po čtyřech letech nepřetržitého pobytu, a to cizinci, který na území pobývá v rámci přechodného pobytu po ukončení řízení o udělení mezinárodní ochrany; 3) bez ohledu na délku předchozího pobytu, pokud o trvalý pobyt žádá za účelem soužitím se svým rodinným příslušníkem, který je občanem ČR s trvalým pobyt v ČR nebo v případě humanitárních nebo jiných důvodů hodných zvláštního zřetele. Cizinec musí předložit cestovní doklad, 2 fotografie, doklad o zajištění ubytování, doklad o zajištění prostředků k pobytu, doklad o zkoušce z českého jazyka, na žádost doklad obdobný výpisu z evidence Rejstříku trestů (MVČR). Jak můžeme vidět, studenti jsou mnohem náročnější (zvláště u dlouhodobého pobytu) než jsou platná zákonná opatření.

¹⁰ Studenti mohli v otázce číslo 30 a 32: „Jaké podmínky by cizinec musel splňovat?“ zaškrtnout více odpovědí.

8.3. Pobyť v ČR

Velkou náročnost studentů na kulturní integraci cizinců odráží názor, že by se měli cizinci přizpůsobit našim morálním hodnotám co nejvíce. S tímto výrokiem souhlasí 56 % z nich. Částečné přizpůsobení žádá 34 % studentů a možnost žít podle svých morálních hodnot uznává pouze 10 % studentů. O něco tolerantnější jsou studenti v přizpůsobení se naší kultuře a českému životnímu stylu. Co největší přizpůsobení požaduje třetina z nich (Tab. 11, 12). V deklaraci této kulturní integrace jsou gymnazisté náročnější než studenti střední odborné školy (Tab. 13, 14, 15). Tolerantnější jsou opět také studenti, kteří mají etnický jiného ve své rodině (Tab. 16, 17, 18). Výsledky jsou o trochu příznivější než výsledky CVVM, který dlouhodobě sleduje vývoj názorů občanů České republiky mimo jiné na otázku, jak moc by se měli cizinci přizpůsobovat našim životním zvyklostem.¹¹

Finanční podporu organizacím, které podporují začleňování cizinců do české společnosti, by udělila pouze třetina oslovených studentů. Ještě hůře dopadla finanční podpora organizací, které sdružují menšiny a snaží se zachovat jejich kultury a zvyky. 57 % studentů s touto podporou nesouhlasí. Významný rozdíl můžeme vidět v podpoře studentů z rodin, kde mají cizince a tam, kde cizince nemají. Studenti s cizincem v rodině vyjadřují finanční podporu menšinám ve 42 %, zatímco ostatní studenti pouze ve 28 % (Tab. 19). V otázce náboženství studenti vyjádřili deklarovanou toleranci – 72 % z nich náboženství nevadí, u 23 % záleží na daném náboženství a pouze 2 % náboženství údajně vadí. Při posuzování každého náboženství zvláště vyšla najevo neoblíbenost islámu, který vadí třetině studentů. I část studentů, kteří v předchozí otázce, zda jim vadí nějaké náboženství, uvedli zápornou odpověď, nakonec zahrnuli islám do náboženství, která jim vadí. To pravděpodobně souvisí i s nesympatií k Arabům a deklarovaným rizikem pro Českou republiku. Judaismus vadí 13 % studentů, nejtolerantnější jsou studenti ke křesťanství, které vadí „pouze“ 5 %.

Poměrně vysoký podíl studentů (88 %) udržuje osobní kontakt s nějakým cizincem. Nejčastější národností, která byla uváděna, se stala ruská národnost (49 %), vietnamská (45 %), slovenská (43 %), ukrajinská (32 %), americká (32 %) a anglická národnost (21 %) (Tab. 20).¹² Tento kontakt považuje 77 % studentů za (spíše) přínos, pětina dotazovaných neví. Za nejprínosnější odlišnosti považují odlišný jazyk (39 %), kulturu (31 %), vzhled (27 %) a životní styl (24 %) (Tab. 21, 22, 23, 24). Velice tolerantní jsou k odlišnému náboženství – pro

¹¹ Výsledky z března roku 2010: měli by se co nejvíce přizpůsobit-63 %, měli by se částečně přizpůsobit-32 %, měli by mít možnost žít podle svého-3 %, neví-2 %.

¹² Studenti mohli v otázce číslo 43: „Jaké jsou národnosti?“ zaškrtnout tři odpovědi.

64 % není klad ani zápor (Tab. 25). Odlišné morální hodnoty jsou kladem pouze pro 14 %, pro 43 % nejsou klad ani zápor a pro 24 % studentů jsou zápor. Velice zajímavý byl souhlas/nesouhlas s tvrzeními, která následovala. Výroky, se kterými studenti nejvíce souhlasili, se týkali toho, že by chtěli mít mezi přáteli cizince (70 %), vzali by ho mezi své české přátele (83 %), chtěli by poznat kulturu a zvyky ze země, odkud by cizince pocházel (70 %), nevadilo by jim chodit do zájmové organizace s cizinci (61 %) a cizince by také uvítali mezi svými spolužáky (58 %) (Tab. 26, 27, 28, 29, 30). Polovině studentů by nevadilo mít za souseda cizince, ovšem druhé polovině by záleželo na národnosti cizince. Polovině studentů by také nevadilo mít za partnera/partnerku cizince/cizinku, ale pro čtvrtinu by byla opět důležitá národnost, 12 % dotázaných by jiná národnost v tomto intimním vztahu vadila. Avšak studenti, kteří mají v rodině cizince, projeví v tomto tvrzení mnohem větší toleranci. Souhlasilo 73 % z nich a pouze 3 % by záleželo na národnosti (Tab. 31). Do komunity cizinců by se šlo podívat 41 % studentů, necelé třetině by záleželo na národnosti a necelá pětina by nešla v žádném případě.

To, že by v budoucnosti vstoupili do smíšeného manželství, si dokáže představit 59 % studentů, třetina z dotázaných by údajně nevstoupila. Zde je opět vidět větší tolerance studentů s etnický jiným příbuzným – z nich by do smíšeného manželství vstoupilo 66 %, nesouhlasila čtvrtina. Pětina studentů si myslí, že česká společnost tato manželství přijímá, polovina zdůrazňuje důležitost národnosti cizince, podle desetiny studentů společnost tato manželství ignoruje a 7 % si myslí, že je dokonce odsuzuje. Podle třetiny z nich jsou děti ze smíšených manželství přijímány jako děti z ryze českých rodin, 15% si myslí, že jsou přijímány hůře a podle 17 % studentů záleží na národnosti rodiče/cizince. O něco hůře jsou na tom podle studentů děti z rodin, kde jsou oba rodiče cizinci. V tom případě si jen 12 % dotázaných myslí, že je česká společnost přijímá stejně jako české děti, pětina si myslí, že je přijímá společnost hůře než české děti a druhá pětina, že záleží na národnosti rodičů. Za výhody těchto dětí studenti vidí možnost znalosti dvou jazyků (88 %), možnost poznat dvě kultury (68 %) a možnost dvojího občanství (25%). Nevýhody jsou podle nich možnost šikany ze strany spolužáků a známých (85 %), možnost nejistoty, zda patří mezi Čechy nebo do jiného národa (48 %), možnost problémů při zvládnání dvou mateřských jazyků (43 %) a možnost lišit se vzhledem od ostatních Čechů/Češek (40 %).¹³ Občanství by dětem narozených v České republice, jejichž rodiče jsou zde trvale usazeni, dala třetina respondentů,

¹³ Studenti mohli v otázce číslo 51 a 52: „Jaké výhody/nevýhody podle Tebe mají děti cizinců v ČR?“ zaškrtnout více odpovědí.

čtvrtina pouze v případě, že by jejich rodiče měli také české občanství, ostatní na tuto otázku neodpověděli. Nejčastějším uváděným rozpětím let, po jaké by cizinec dostal české občanství, bylo 4 – 6 let (30 %), dále 7 – 10 let (14 %), 1 – 3 roky (11 %) a déle jak 10 let (7 %). Dalšími podmínkami pro získání českého občanství jsou znalost českého jazyka (88 %), výpis z trestního rejstříku (77 %), trvalé zaměstnání (73 %), zdravotní prohlídka (63 %) a znalost české historie (43 %). Jedinou podmínkou, která byla více prosazena než u dlouhodobého a trvalého pobytu, je znalost české historie (dlouhodobý pobyt-15 %, trvalý pobyt-29 %, české občanství-43 %). Udělování českého státního občanství se řídí podle zákona č. 40/1993 Sb. Cizinec jako fyzická osoba musí splňovat tyto podmínky: 1) má na území České republiky ke dni podání žádosti po dobu nejméně pěti let povolen trvalý pobyt a po tuto dobu se tu převážně zdržuje; 2) prokáže, že nabytím českého státního občanství pozbyde dosavadní státní občanství nebo prokáže, že pozbyla dosavadní státní občanství, nejde-li o bezdomovce nebo osobu s uděleným azylem na území České republiky; 3) nebyla v posledních pěti letech pravomocně odsouzena pro úmyslný trestný čin; 4) prokáže znalost českého jazyka (Nabývání státního občanství ČR-Související legislativa, Český statistický úřad). Nově chystaný zákon, který musí ještě projít Poslaneckou sněmovnou, počítá se zavedením těžší zkoušky z českého jazyka, cizinci budou muset prokázat znalost ústavy, historie a zeměpisu, a prokázat výši a zdroje příjmů. Tímto zákonem by se zákonné podmínky velice přiblížili požadavkům studentů (Horáková, Udělování českého občanství pro cizince se ještě zkomplikuje, Česká televize). Dítě může nabytí státního občanství České republiky podle zákona č. 40/1993 Sb. tehdy, je-li alespoň jeden rodič státním občanem České republiky nebo jsou-li rodiče osobami bez státního občanství, alespoň jeden z nich má trvalý pobyt na území České republiky a dítě se na jejím území narodí. Dále dítě narozené mimo manželství, jehož matka je cizí státní občankou nebo bezdomovkyní a jeho otec státním občanem České republiky, nabývá státní občanství České republiky dnem souhlasného prohlášení rodičů o určení otcovství nebo dnem právní moci rozsudku o určení otcovství (Nabývání státního občanství ČR-Související legislativa, Český statistický úřad).

Závěr

Ve své práci jsem se pokusila přiblížit sociální integraci cizinců a zmapovat názory kladenských studentů na tuto integraci. Abych dosáhla tohoto cíle, definovala jsem nejprve termín „integrace“ a popsala její základní modely v rámci států a vývoje integračních politik. Ve druhé části jsem se již plně věnovala sociální integraci, vymezení tohoto termínu a bližšímu popisu jejích čtyř dimenzí – strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační. Ve svém výzkumu jsem se zaměřila především na kulturní a interaktivní dimenzi, které jsou v ostatních výzkumech často opomíjené. V následující části jsem ve zkratce nastínila migrační vývoj v České republice, abych zachytila přeměnu emigračního charakteru země na charakter imigrační. Díky tomuto vývoji, který naši republiku přeměnil v cílovou zemi pro cizince, je tak důležité, zabývat se otázkou imigrace, a tím pádem i integrace cizinců v naší společnosti. Jak na tuto změnu reaguje vláda České republiky, jsem se snažila ukázat v navazující části. Popsala jsem nejen současnou imigrační a integrační politiku země, ale i vývoj těchto politik od roku 1990, aby čtenáři sami mohli posoudit, jak moc se za tu dobu přistěhovalecká politika vyvinula.

V praktické části bakalářské práce jsem představila svou sondu – cílovou populaci, výběrový soubor, cíle, výzkumné otázky a hypotézy. Dále jsem uvedla předchozí výzkumy, ze kterých jsem vycházela, a jejichž některé otázky se objevují i v mém dotazníku. Na závěr jsem popsala metodu, sběr dat a strukturu dotazníku.

Poté už jsem mohla prezentovat zjištěná data a některá z nich porovnat s daty z předešlých výzkumů. Zásadním zjištěním je fakt, že se mi potvrdila moje hlavní hypotéza pro tento výzkum, že názory na cizince ovlivňuje osobní kontakt s cizinci. Čím bližší vztah mají s cizinci, tím pozitivněji studenti o cizincích smýšlejí. Tato hypotéza ale neplatí u všech jedinců či ve všech situacích. Nemůžeme ji prohlásit za obecně platnou. Mohu jen prohlásit, že v mém výzkumu vidí ti, kteří udržují kontakt s etnickými jinými (88% studentů), větší přínos cizinců pro Kladno i samotnou Českou republiku, a jsou v některých aspektech tolerantnější než studenti, kteří tyto kontakty s cizinci neudržují. Nejtolerantnější jsou ti, kteří udržují s cizinci intimnější vztahy. Studenti, kteří uvedli přítomnost etnicky jiného ve své rodině, byli tolerantnější i v kulturní dimenzi sociální integrace, u které byli ostatní studenti na cizince hodně nároční. Významněji deklarovali větší podporu menšinám, aby si cizinci mohli udržovat svoje tradice a zvyky.

Větší toleranci projevíli studenti v interaktivní dimenzi sociální integrace, kdy by byli údajně ochotní udržovat vztahy s cizinci na formální i neformální úrovni. Výjimkou se staly

sousedské vztahy, kdy by polovina studentů byla ochotná mít za souseda cizince, ale druhé polovině by záleželo na národnosti cizince. Toto stanovisko bych mohla vysvětlit tím, že se jedná o velice blízké okolí studentů, které hraničí už s jejich soukromím a osobním životním prostorem, které studenti mohou jen velice těžko ovlivnit. Podobný postoj zaujali studenti i u intimního partnerského vztahu. Výjimkou byli opět studenti s etnicky jiným v rodině, kteří deklarovali k tomuto typu vztahu větší vstřícnost. Otevřenější byli také k případnému vstoupení do smíšeného manželství.

Částečně se potvrdila i má další hypotéza, a to ta, že studenti gymnázia budou k cizincům tolerantnější a vstřícnější než studenti střední odborné školy. Tento předpoklad se splnil v posuzování přínosů a rizik, které by cizinci mohli na naši společnost mít. Ovšem v kulturní dimenzi integrace se míra tolerancie prohodila. Gymnazisté byli mnohem náročnější na přizpůsobení se morálním hodnotám, české kultuře a životnímu stylu.

Projevil se i trend pozorovaný v předešlých výzkumech Centrem pro výzkum veřejného mínění Sociologickým ústavem AV ČR, v.v.i., kdy jsou „pozorovaná“ rizika cizinců podle respondentů mnohem větší v rámci České republiky než v místě bydliště. Na místě je otázka, zda není tento trend spíše vytvořen stereotypy přebíranými z masmédií než (špatnými) osobními zkušenostmi respondentů.

Na vnímání cizince má vcelku velký vliv to, jakou má národnost. Z velké části se potvrzuje i moje poslední hypotéza, že cizinci ze západních států budou pro studenty sympatičtější než cizinci pocházející z východní Evropy, Asie či Afriky. Nejsympatičtější jsou pro studenty Američané, Slováci a Vietnamci. Američané a Vietnamci doplnění o Němce a Ukrajince jsou také podle studentů největším přínosem pro Kladno i Českou republiku. Nejméně sympatičtí jsou pro kladenské studenty Poláci, Rusové, Ukrajinci a Arabové. Ukrajinci, Arabové a Rusové doplnění o Vietnamce jsou také podle studentů největším rizikem pro Kladno i celou Českou republiku. Zajímavý status mají Vietnamci, kteří jsou studenty považováni za přínos, a zároveň i za riziko pro naši zemi. Toto zjištění by mohlo být námětem pro další výzkumy. Dalším námětem pro výzkum by mohla být proměna statusu Slováků v České republice během dvaceti let. V mém výzkumu je pětina oslovených studentů považuje za běžné cizince, 43% za bližší cizince a „pouze“ 37% studentů je nepovažuje za cizince.

Obecně byly výsledky názorů kladenských studentů na cizince a jejich integraci o něco příznivější než výsledky z předchozích výzkumů, ze kterých jsem vycházela, ale i přesto jsou některá čísla alarmující. To, že polovina studentů vidí počet přistěhovalců v České republice jako přílišný, polovina studentů považuje cizince za riziko pro českou společnost, a velká

deklarovaná náročnost, ať už se jedná o podmínky k dlouhodobému či trvalému pobytu, nebo o názor na co největší přizpůsobení se české společnosti, je podle mého názoru problém. Problém, který se bude muset (co nejdříve) řešit, abych nedocházelo ke společenským nepokojům a projevům xenofobie či rasismu. Toto téma prozatím uniká pozornosti české vlády. Důkazem může být to, že aktivní integrační politika se začala rozvíjet až po roce 2004, a to, že je toto téma stále na okraji politického zájmu ve většině politických stran České republiky (Drbohlav 2010: 83-85). Nezbyvá než doufat, že se časem vyvine politická diskuze laiků i odborníků z různých oborů, a že se tomuto tématu dostane dostatečné pozornosti.

Summary

In my work I try to describe social integration of foreigners and map opinions Kladno students in this integration. To achieve this goal, I first defined the term "integration" and described her basic models within the states and the development of integration policies. In the second part, I have fully devoted to social integration, the definition of this term a closer description of its four dimensions - structural, cultural, interactive and identification. In my research, I focused mainly on cultural and interactive dimensions that are often neglected by other studies. In the following section I outlined in brief migration development in the Czech Republic, I caught a conversion character emigration country to immigration character. Because of this development, which our country transformed into a destination country for foreigners, it is so important to address the issue of immigration, and thus the integration of foreigners in our society. How to change this government responds Czech Republic, I have tried to show in the subsequent section. I described not only the current immigration and integration policy of the country, but also the development of these policies from 1990 to readers to judge for themselves how much for the time immigration policy evolved.

In the practical part of the thesis I introduced the method of research, I described further data collection, sample size and structure of the questionnaire. Some of the questions that appear in my questionnaire, I took over from previous research. At the end of the methodological basis, I presented the main hypothesis of my research.

After that I was able to present the recorded data and some of them compared with data from previous studies. A major finding is the fact that I confirmed my main hypothesis of this research that views on foreign influences personal contact with foreigners. The closer the relationship they have with foreigners, the positive-minded students on foreigners. This hypothesis is not true for all individuals or in all situations. We can not be declared generally

valid. I can only say that in my research sees those who maintain contact with other ethnic (88% of students), the greater the contribution of foreigners to positive and the Czech Republic itself, and in some aspects more tolerant than students who are these not maintain contacts with foreigners. The most tolerant are those who maintain intimate relationships with foreigners. Students who reported the presence of ethnically else in their family, have been more tolerant in the cultural dimension of social integration, in which the other students were very difficult to foreigner. Declared significantly more support for minorities to get foreigners to maintain their traditions and customs.

Greater tolerance showed students in the interactive dimension of social integration, where they were reportedly willing to maintain relationships with foreigners at formal and informal level. The exception has become neighborly relations, where half of the students were willing to have a neighbor foreigners, but the second half would depend on the nationality of foreigners. This position would be explained by the fact that it is very near students, bordering it with their privacy and personal living space that students can very difficult to control. A similar stance was taken students even intimate partner relationship. The exception was again ethnically different students with a family who declared this type of relationship will be more helpful. Were also open to possible entry into a mixed marriage.

Another hypothesis was partially confirmed – comprehensive school students are more tolerant and responsive towards foreigners than vocational school students. This assumption is fulfilled in assessing the benefits and risks that foreigners could have on our society. However, the cultural dimension of integration, the rate of tolerance throw in each other. Gymnasium students were much more difficult to adapt to the moral values Czech culture and lifestyle.

He proved to be a trend observed in previous research of the Centre for Public Opinion Research Institute of Sociology AS CR, which are "seen" risks foreigners by respondents much greater in the Czech Republic than in the home. It is question whether this trend is rather to create stereotypes in the mass media than (bad) personal experiences of respondents.

The perception of foreigners has quite a big impact to what has nationality. For the most part confirmed by my recent hypothesis that foreigners from Western countries are sympathetic to students than migrants from Eastern Europe, Asia or Africa. The most sympathetic for students are Americans, Slovaks and Vietnamese. Americans and Vietnamese completion of Germans and Ukrainians are also the greatest benefits to Kladno and Czech Republic. At least likeable are Poles, Russians, Ukrainians and Arabs for students. Ukrainians, Russians and Arabs addition of Vietnamese students are under the greatest risk

for Kladno and the whole Czech Republic. Interesting status to Vietnamese who are considered benefit, and also the risk for our country.

Generally were results of views Kladno students on foreigners and their integration slightly more favorable than the results of previous research from which I drew, but still there are some alarming numbers. The fact that half of the students can see the number of immigrants in the Czech Republic as excessive, half of the students considered foreigners as a risk for Czech company, declared a great performance, whether the conditions for long-term or permanent residence, or the opinion of the greatest adaptation to the Czech company, is in the problem in my opinion. The problem that we have to (early) resolve to avoid social unrest and expressions of xenophobia or racism. This topic has so far escaped the attention of the Czech government. The proof may be that the active integration policy began to develop after 2004, and that this topic is still on the edge of the political agenda in most political parties Czech Republic (Drbohlav 2010: 83-85). We can only hope that eventually develops political discussion laymen and experts from various fields, and that this issue gets enough attention.

Použitá literatura

- Asselin, O. et al. (2006). „Social Integration of Immigrants with Special Reference to the Local and Spatial Dimension.“ Dostupné: < <http://dare.uva.nl/document/45578#page=133>>.
- Bade, Klaus J. (1984). *Auswanderer, Wanderarbeiter, Gastarbeiter*. Ostfildern: Scripta Mercaturae.
- Barša, P. (1999a). *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: CDK.
- Barša, P. (1999b). *Národnostní konflikt a plurální identita*. In Pavel Barša, Maximilián Strmiska. *Národní stát a etnický konflikt. Politologická perspektiva*. Brno: CDK, s. 9 – 172.
- Baršová, A., Barša, P. (2005). *Přistěhovalectví a liberální stát – Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav.
- Bittnerová, D., Moravcová, M. (2006). *Etnické komunity v české společnosti*. Praha: Ermat.
- Bosswick, W., Heckmann, F. (2006). *Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities*. Dostupné: < <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2006/22/en/1/ef0622en.pdf>>.
- Brubaker, R. (2001). „The return of assimilation? Changing perspectives on immigration and its sequels in France, Germany, and the United States.“ *Ethnic and Racial Studies*. Vol. 24. No. 4, s. 531-548.
- Castles, S., Miller, Mark J. (1998). *The Age of Migration – International Population Movements in the Modern World*. Second Edition. New York, London: The Guilford Press.
- Drbohlav, D. (2001a). Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů). In Tatjana Šišková (ed.). (2001). *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, s. 17-30 (25).
- Drbohlav, D. (2004). *Migration Trends in Selected EU Applicant Countries; Volume II – The Czech Republic, The Times They Are A-Changin*. European Commission Project „Sharing Experience: Migration Trends in Selected Applicant Countries and Lessons Learned from the

New Countries of Immigration in the EU and Austria“. Vienna: International Organization for Migration.

Drbohlav, D. (ed.). (2008). *Nelegální ekonomické aktivity migrantů (Česko v evropském kontextu)*. Praha: Nakladatelství Karolinum.

Drbohlav, D. a kol. (2010). *Migrace a (i)migranti v Česku – Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Huntington, S. (2004). *Who are we? The Challenges to America's National Identity*. New York, London, Toronto, Sydney: Simon & Schuster.

Janská, E., Drbohlav, D. (2001). „Re-emigration and Integration of Volhynian and „Chernobyl“ Czechs in the Czech republic.“ *Acta Universitatis Carolinae Geographica*. 34, č. 1, s. 123-131.

Janská, E., Drbohlav, D. (2008). „Migration Policy in the Czech Republic after 1990.“ Paper presented at the conference *Useljenička politika u funkciji razvoja Hrvatskoga gospodarstva*, Zagreb, 19.-20. 6. 2008.

Joppke, C., Morawska, E. (eds.). (2003). *Toward Assimilation and Citizenship: Immigrants in Liberal Nation-States*. Houndmills, Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan.

Leontiyeva, Y. (2003). „Cizinci v ČR: ‚my‘ a ‚oni‘?“. *Naše společnost*. 3-4/2003, str. 22-25.

Dostupné:

<http://www.cvvm.cas.cz/upl/nase_spolecnost/100018s_Cizinci%20v%20CR....pdf>.

Macek, P. (2003). *Adolescence*. Praha: Portál, s.r.o.

Marcuse, P. (2001). „Space and race in the Post-Fordist City: The Outcast Ghetto and Advanced Homelessness in the United States Today.“ Dostupné:

< http://www.lincolnst.edu/pubs/dl/605_marcuse.pdf>.

Mareš, Kopeček, Pečínka, Stýskalíková. (2004). *Etnické menšiny a česká politika – Analýza stranických přístupů k etnické a imigrační politice po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).

Melotti, U. (1997). *International Migration in Europe: Social Projects and Political Cultures*. In Tariq Modood, Pnina Werbner (eds.). *The Politics of Multiculturalism in the New Europe: Racism, Identity and Community*. London, New York: Zed Books, s. 73-92.

Rákoczyová, M., Trbola, R., Hofírek, O. (2009). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Sedláček, Ivo. *Hodnotová orientace dětí a mládeže (online)*. Zlín : Univerzita Tomáše Bati, 2007 (cit. 2010-10-23). Dostupné:

<http://dspace.knihovna.utb.cz/bitstream/handle/10563/4059/sedl%C3%A1%C4%8Dek_2007_bp.pdf?sequence=1>.

Szaló, C. (2007). *Transnacionální migrace: Proměny identit, hranic a vědění o nich*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Vágnerová, M. (2005). *Základy psychologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum.

Reportáž

Horáková, E. (2012). „Udělování českého občanství pro cizince se ještě zkomplikuje.“ Česká televize. Dostupné na: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/201271-udelovani-ceskeho-obcanstvi-pro-cizince-se-jeste-zkomplikuje/>>.

Předešlé výzkumy a statistiky

„Cizinci“. Český statistický úřad. Dostupné na: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/cizinci_uvod>.

Bittnerová, D. (2006). „Multikulturní zkušenost v postojích českých žáků základních škol.“ *Etnické komunity v české společnosti*. Praha: Ermat.

Moravcová, M. (2006). „Česká základní škola – prostředí meziethnické komunikace.“ *Etnické komunity v české společnosti*. Praha: Ermat.

Turková, M. (2006). „Cizinci a menšiny u nás očima obyvatel tří českých měst.“ *Etnické komunity v české společnosti*. Praha: Ermat.

“Naše společnost.” Centrum pro výzkum veřejného mínění. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Dostupné na: <<http://cvvm.soc.cas.cz/>>.

Červenka, J. (zpr.). (2008). „Postoje české veřejnosti k cizincům.“ *Naše společnost*. Kód: ov80429. CVVM. Dostupné na:
<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3503/f3/100779s_ov80429.pdf>.

Červenka, J., Janíčko, M. (zpr.). (2010). „Postoje české veřejnosti k cizincům – březen 2010.“ *Naše společnost*. Kód: ov100406. CVVM. Dostupné na:

Červenka, J. (zpr.). (2011). „Postoje české veřejnosti k cizincům – březen 2011.“ *Naše společnost*. Kód: ov110419. CVVM. Dostupné na:
<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3858/f3/101136s_ov110419.pdf>.

Chludilová, I. (2003). „Cizinci v České republice.“ *Naše společnost* 1 (1-2): 13-18, CVVM.
Dostupné na:
<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3904/f11/100006s_Cizinci%20v%20Ceske%20republice.pdf>.

Chludilová, I. (zpr.), Jeřábek, M. (aut.). (2003). „Pobyt cizinců v České republice.“ *Naše společnost*. Kód: ov30704. CVVM. Dostupné na:
<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a2971/f3/100240s_ov30704.pdf>.

Leontiyeva, Y. (2003). „Cizinci v ČR: „my“ a „oni“?“. *Naše společnost* 1 (3-4): 22-25, CVVM. Dostupné na:
<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3916/f11/100018s_Cizinci%20v%20CR.pdf>.

Procházková, K. (zpr.). (2006). „Vztah k jiným národnostem I.“ *Naše společnost*. Kód: ov70108. CVVM. Dostupné na:
<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3364/f3/100637s_ov70108.pdf>.

Rezková, M. (zpr.). (2003). „Jak jsme tolerantní.“ *Naše společnost*. Kód: ov30324. CVVM.
Dostupné na:

<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a2930/f3/100199s_ov30324.pdf>.

Šamanová, G. (zpr.). (2005). „Názory na přistěhovalectví.“ *Naše společnost*. Kód: ov50321. CVVM. Dostupné na:

<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3186/f3/100456s_ov50321.pdf>.

Škodová, M. (zpr.). (2007). „Občané o cizincích žijících v ČR I.“ *Naše společnost*. Kód: ov70528. CVVM. Dostupné na:

<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3417/f3/100690s_ov70528.pdf>.

Tabery, P. (zpr.). (2009). „Názory české veřejnosti na cizince v České republice.“ *Naše společnost*. Kód: ov90518. CVVM. Dostupné na:

<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3637/f3/100913s_ov90518.pdf>.

Tabery, P. (zpr.). (2012). „Názory veřejnosti na usazování cizinců v ČR.“ *Naše společnost*. Kód: ov120529a. CVVM. Dostupné na:

<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6837/f3/ov120529a.pdf>.

Zákony

§40/1993 Sb.

§87h zákona č. 326/1999 Sb.

§87r odst. 4 zák. č. 326/1999 Sb.

§66-68 zákona č. 326 / 1999 Sb.

„Informace pro cizince.“ Ministerstvo vnitra ČR. Dostupné na:

<<http://www.mvcr.cz/clanek/sluzby-pro-verejnost-informace-pro-cizince-informace-pro-cizince.aspx>>.

Nebo

“Cizinci: Počet cizinců – Související legislativa.” Český statistický úřad. Dostupné na:
<http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_pocet_cizincu-souvisejici_legislativa>.

„Cizinci: Nabývání státního občanství ČR – Související legislativa.“ Český statistický úřad.
Dostupné na: <https://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_nabyvani_obcanstvi-souvisejici_legislativa>.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník

Příloha č. 2 – Tabulky

Přílohy

Příloha č. 1 – Dotazník

Názory českých studentů na cizince v ČR

V rukou držíš dotazník, který se zabývá názory českých studentů na cizince v České republice. Výzkum probíhá v několika středních školách na Kladně.

Tento dotazník je zcela anonymní. Získaná data použiji v rámci své bakalářské práce na FSV UK.

Pokyny k vyplnění:

Pokud není uvedeno jinak, vyber jen **jednu** odpověď, která je Ti nejbližší, a **zakroužkuj** její číslo. U baterií otázek, kde je v řádcích uvedeno více položek, odpovídej na **každou** položku uvedenou v řádku. Pokud se spleteš, přeškrtni chybné označení a zakroužkuj jinou odpověď. V případě vypisování Tvoji vlastní odpovědi, pokud je ta možnost uvedena, ji vypisuj čitelně. Všechny otázky si přečti pozorně a odpovídej na ně, prosím, pravdivě.

Děkuji za Tvoji spolupráci na výzkumu.

Lucie Voňavková

Cizinci v ČR

1. Jak vnímáš počet **turistů** v ČR?
 - 1) Je jich tu příliš mnoho
 - 2) Aktuální počet je optimální
 - 3) Je jich tu málo
 - 4) Nevím

2. Myslíš si, že turisté představují pro českou společnost:
 - 1) Rozhodně přínos
 - 2) Spíše přínos
 - 3) Spíše riziko
 - 4) Rozhodně riziko
 - 5) Nevím

3. Jak vnímáš počet **přistěhovalců** v ČR?
 - 1) Je jich tu příliš mnoho
 - 2) Aktuální počet je optimální
 - 3) Je jich tu málo
 - 4) Nevím

4. Myslíš si, že cizinci, kteří pobývají v **ČR** dlouhodobě (minimálně jeden rok), jsou **přínosem** pro českou společnost?

- 1) Ano
- 2) Ne → pokračuj otázkou č. 8
- 3) Nevím

5. Jaký **přínos** podle tebe představují?

(Můžeš zakroužkovat více odpovědí.)

- 1) Rozvoj hospodářství
- 2) Řešení stárnoucí populace
- 3) Obohacení naší kultury
- 4) Obohacení našeho způsobu života
- 5) Jiné: _____

6. Myslíš si, že některé národnosti představují pro **českou společnost** větší **přínos** než jiné národnosti?

- 1) Ano
- 2) Ne → pokračuj otázkou č. 8

7. Označ ty národnosti, které jsou podle tebe největším **přínosem** pro **českou společnost**:

(Můžeš zakroužkovat až tři odpovědi.)

- 1) Američané
- 2) Arabové
- 3) Němci
- 4) Poláci
- 5) Rusové
- 6) Slováci
- 7) Ukrajinci
- 8) Vietnamci

8. Myslíš si, že cizinci, kteří pobývají v **ČR** dlouhodobě (minimálně jeden rok), představují **riziko** pro českou společnost?

- 1) Ano
- 2) Ne → pokračuj otázkou č. 12
- 3) Nevím

9. Z jakého důvodu si myslíš, že představují **riziko**?

(Můžeš zakroužkovat více odpovědí.)

- 1) Růst nezaměstnanosti
- 2) Růst kriminality
- 3) Zdravotní riziko
- 4) Ohrožení naší kultury
- 5) Ohrožení našeho způsobu života
- 6) Jiné: _____

10. Myslíš si, že některé národnosti představují pro **českou společnost** větší **riziko** než jiné národnosti?

- 1) Ano
- 2) Ne → pokračuj otázkou č. 12

11. Označ ty národnosti, které jsou podle tebe největším **rizikem** pro českou společnost:
(Můžeš zakroužkovat až **tři** odpovědi.)

- 1) Američané
- 2) Arabové
- 3) Němci
- 4) Poláci
- 5) Rusové
- 6) Slováci
- 7) Ukrajinci
- 8) Vietnamci

12. Vyjádři svůj vztah k národům žijícím v ČR:

	sympatičtí	spíše sympatičtí	nemám k nim vztah	spíše nesympatičtí	nesympatičtí
Američané	1	2	3	4	5
Arabové	1	2	3	4	5
Češi	1	2	3	4	5
Němci	1	2	3	4	5
Poláci	1	2	3	4	5
Rusové	1	2	3	4	5
Slováci	1	2	3	4	5
Ukrajinci	1	2	3	4	5
Vietnamci	1	2	3	4	5

13. Máš představu, kolik cizinců žije na území ČR?

- 1) Ano
- 2) Ne

14. Uveď (odhadni) počet cizinců v ČR:

- 1) 1 - 250 000
- 2) 250 001 - 500 000
- 3) 500 001 - 750 000
- 4) 750 001 - 1 000 000

15. Jak vnímáš počet přistěhovalců na **Kladně**?

- 1) Je jich tu příliš mnoho
- 2) Aktuální počet je optimální
- 3) Je jich tu málo
- 4) Nevím

16. Myslíš si, že cizinci, kteří pobývají na **Kladně** dlouhodobě (minimálně jeden rok), jsou pro město **přínosem**?

- 1) Ano
- 2) Ne → pokračuj otázkou č. 20
- 3) Nevím

17. Jaký **přínos** podle tebe představují?

(Můžeš zakroužkovat více odpovědí.)

- 1) Rozvoj hospodářství
- 2) Řešení stárnoucí populace
- 3) Obohacení naší kultury
- 4) Obohacení našeho způsobu života
- 5) Jiné: _____

18. Myslíš si, že některé národnosti představují pro **kladenskou společnost** větší **přínos** než jiné národnosti?

- 1) Ano
- 2) Ne → pokračuj otázkou č. 20

19. Označ ty národnosti, které jsou podle tebe největším **přínosem** pro **kladenskou společnost**:

(*Můžeš zakroužkovat až tři odpovědi.*)

- 1) Američané
- 2) Arabové
- 3) Francouzi
- 4) Němci
- 5) Poláci
- 6) Rusové
- 7) Slováci
- 8) Ukrajinci
- 9) Vietnamci

20. Myslíš si, že cizinci, kteří pobývají na **Kladně** dlouhodobě (minimálně jeden rok), představují pro město **riziko**?

- 1) Ano
- 2) Ne → pokračuj otázkou č. 24
- 3) Nevím

21. Z jakého důvodu si myslíš, že představují **riziko**?

(*Můžeš zakroužkovat více odpovědí.*)

- 1) Růst nezaměstnanosti
- 2) Růst kriminality
- 3) Zdravotní riziko
- 4) Ohrožení naší kultury
- 5) Ohrožení našeho způsobu života
- 6) Jiné: _____

22. Myslíš si, že některé národnosti představují pro **kladenskou společnost** větší **riziko** než jiné národnosti?

- 1) Ano
- 2) Ne → pokračuj otázkou č. 24

23. Označ ty národnosti, které jsou podle tebe největším **rizikem** pro **kladenskou společnost**:

(*Můžeš zakroužkovat až tři odpovědi.*)

- 1) Američané
- 2) Arabové
- 3) Francouzi
- 4) Němci

- 5) Poláci
- 6) Rusové
- 7) Slováci
- 8) Ukrajinci
- 9) Vietnamci

24. Vyjádři svůj vztah k národům žijícím na **Kladně**:

	sympatičtí	spíše sympatičtí	nemám k nim vztah	spíše nesympatičtí	nesympatičtí
Američané	1	2	3	4	5
Arabové	1	2	3	4	5
Češi	1	2	3	4	5
Francouzi	1	2	3	4	5
Němci	1	2	3	4	5
Poláci	1	2	3	4	5
Rusové	1	2	3	4	5
Slováci	1	2	3	4	5
Ukrajinci	1	2	3	4	5
Vietnamci	1	2	3	4	5

25. Máš představu, kolik cizinců žije na **Kladně**?

- 1) Ano
- 2) Ne

26. Uveď (odhadni) počet cizinců na **Kladně**:

- 1) 1 - 2 500
- 2) 2 501 - 5 000
- 3) 5 001 - 7 500
- 4) 7 501 - 10 000

27. Vnímáš Slováky jako cizince?

- 1) Ne
- 2) Ano, ale jsou mi bližší než jiní cizinci
- 3) Ano, jako běžné cizince

28. Nelegální přistěhovalci představují pro ČR:

- 1) Větší přínos než legální přistěhovalci
- 2) Větší riziko než legální přistěhovalci
- 3) Není mezi nimi rozdíl

Umožnění pobytu v ČR

29. Umožnil/a bys cizincům **dlouhodobý** (minimálně na jeden rok) pobyt v ČR?

- 1) Prakticky bez omezení
- 2) Při splnění určitých podmínek
- 3) Vůbec neumožnil/a → pokračuj otázkou č. 33
- 4) Nevím

30. Jaké podmínky by cizinec musel splňovat?

(Můžeš zakroužkovat více odpovědí.)

- 1) Žádné
- 2) Znalost českého jazyka
- 3) Znalost české historie
- 4) Přijetí české kultury
- 5) Přijetí českého životního stylu
- 6) Zdravotní prohlídka
- 7) Trvalé zaměstnání
- 8) Prokázání dostatečného finančního obnosu
- 9) Výpis z trestního rejstříku
- 10) Jiné: _____

31. Umožnil/a bys cizincům **trvalý** pobyt v ČR?

- 1) Prakticky bez omezení
- 2) Při splnění určitých podmínek
- 3) Vůbec neumožnil/a → pokračuj otázkou č. 33
- 4) Nevím

32. Jaké podmínky by cizinec musel splňovat?

(Můžeš zakroužkovat více odpovědí.)

- 1) Žádné
- 2) Znalost českého jazyka
- 3) Znalost české historie
- 4) Přijetí české kultury
- 5) Přijetí českého životního stylu
- 6) Zdravotní prohlídka
- 7) Trvalé zaměstnání
- 8) Prokázání dostatečného finančního obnosu
- 9) Výpis z trestního rejstříku
- 10) Jiné: _____

33. Víš, které z podmínek uváděných v předchozích otázkách jsou již nyní zákonnými podmínkami pro pobyt v ČR?

- 1) Ano
- 2) Ne

Pobyt v ČR

34. Cizinci by se měli přizpůsobit našim morálním hodnotám:

- 1) Co nejvíce
- 2) Částečně
- 3) Mohou žít podle svých morálních hodnot
- 4) Nevím

35. Cizinci by se měli přizpůsobit naší kultuře:

- 1) Co nejvíce
- 2) Částečně
- 3) Mohou žít podle své kultury

4) Nevím

36. Cizinci by se měli přizpůsobit českému životnímu stylu:

- 1) Co nejvíce
- 2) Částečně
- 3) Mohou žít podle svého životního stylu
- 4) Nevím

37. Myslíš si, že by česká vláda měla finančně podporovat organizace, které podporují začleňování cizinců do české společnosti?

- 1) Rozhodně ano
- 2) Spíše ano
- 3) Spíše ne
- 4) Rozhodně ne
- 5) Nevím

38. Myslíš si, že by česká vláda měla finančně podporovat organizace, které sdružují menšiny a snaží se zachovávat jejich kulturu a národní zvyky?

- 1) Rozhodně ano
- 2) Spíše ano
- 3) Spíše ne
- 4) Rozhodně ne
- 5) Nevím

39. Vadilo by Ti, kdyby byl cizinec věřící?

- 1) Ano
- 2) Ne
- 3) Záleží na daném náboženství
- 4) Nevím

40. Vadilo by Ti ... ?

	Ano	Ne	Nevím
Křesťanství	1	2	8
Islám	1	2	8
Judaismus (Židé)	1	2	8
Hinduismus	1	2	8
Buddhismus	1	2	8

41. Znáš osobně blíže nějaké cizince, kteří dlouhodobě pobývají v ČR?

- 1) Ano
- 2) Ne → pokračuj otázkou č. 46

42. Jaké je/jsou národnosti?

(Můžeš zakroužkovat až **tři** odpovědi.)

- 1) Američané
- 2) Angličané
- 3) Francouzi

- 4) Němci
- 5) Poláci
- 6) Rusové
- 7) Slováci
- 8) Ukrajinci
- 9) Vietnamci
- 10) Jiná národnost: _____

43. To, že ji/ho/je znáš, vnímáš pro sebe jako:

- 1) Přínos, výhodu
- 2) Spíše přínos, výhodu
- 3) Spíše zátěž, nevýhodu
- 4) Zátěž, nevýhodu
- 5) Nevím

44. Případné odlišnosti mezi vámi vnímáš jako:

	Rozhodně klad	Spíše klad	Ani klad ani zápor	Spíše zápor	Rozhodně zápor	Nevím
Odlišný jazyk	1	2	3	4	5	8
Odlišné morální hodnoty	1	2	3	4	5	8
Odlišná kultura	1	2	3	4	5	8
Odlišný životní styl	1	2	3	4	5	8
Odlišné náboženství	1	2	3	4	5	8
Odlišný vzhled	1	2	3	4	5	8

45. Vyjádři souhlas/nesouhlas s tvrzeními:

	Souhlasím	Nesouhlasím	Záleželo by na národnosti cizince	Nevím
a) Nevadilo by mi mít za souseda cizince.	1	2	3	8
b) Nevadilo by mi chodit do zájmové organizace s cizinci.	1	2	3	8
c) Uvítal/a bych mezi spolužáky cizince.	1	2	3	8
d) Chtěl/a bych mít mezi přáteli cizince.	1	2	3	8
e) Vzal/a bych svého kamaráda-cizince mezi své české přátele.	1	2	3	8
f) Šel/šla bych na návštěvu do komunity cizinců.	1	2	3	8

g) Chtěl/a bych poznat kulturu, zvyky ze země, odkud by můj kamarád pocházel.	1	2	3	8
h) Nevadilo by mi mít za partnera/partnerku cizince/cizinku.	1	2	3	8

46. Dokážeš si představit, že bys v budoucnosti vstoupil/a do smíšeného manželství (jeden z manželů je cizinec)?

- 1) Rozhodně ano
- 2) Spíše ano
- 3) Spíše ne
- 4) Rozhodně ne
- 5) Nevím

47. Jak si myslíš, že česká společnost tato manželství přijímá?

- 1) Přijímá je
- 2) Záleží na národnosti cizince/cizinky
- 3) Ignoruje je
- 4) Odsuzuje je
- 5) Nevím

48. Jak si myslíš, že česká společnost přijímá děti ze **smíšených rodin**?

- 1) Lépe než české děti
- 2) Stejně jako české děti
- 3) Hůře než české děti
- 4) Záleží na národnosti jejich matky/otce
- 5) Nevím

49. Jak podle Tebe česká společnost přijímá děti z rodin, kde jsou **oba rodiče cizinci**?

- 1) Lépe než české děti
- 2) Stejně jako české děti
- 3) Hůře než české děti
- 4) Záleží na národnosti rodičů
- 5) Nevím

50. Jaké výhody podle Tebe mají **děti cizinců** v ČR?

(Můžeš zakroužkovat více odpovědí.)

- 1) Možnost znalosti dvou jazyků
- 2) Možnost poznat dvě kultury
- 3) Možnost lišit se vzhledem od ostatních Čechů/Češek
- 4) Možnost dvojího občanství
- 5) Žádné
- 6) Jiné: _____

51. Jaké nevýhody podle Tebe mají **děti cizinců** v ČR?

(Můžeš zakroužkovat více odpovědí.)

- 1) Možnost nejistoty, zda patří mezi Čechy nebo spíše do jiného národa
- 2) Možnost šikany ze strany spolužáků a známých
- 3) Možnost problémů při zvládnání dvou mateřských jazyků
- 4) Možnost lišit se vzhledem od ostatních Čechů/Češek

- 5) Žádné
- 6) Jiné: _____

52. Dal/a bys **dětem** cizinců narozených v ČR české občanství, pokud by zde jejich rodiče pobývali trvale?

- 1) Ano
- 2) Pouze pokud by měli jejich rodiče také české občanství
- 3) Ne
- 4) Nevím

53. Kolik let by zde musel/a **cizinec/cizinka** žít, abys mu/jí dal/a české občanství?

- 1) 1-3 roky
- 2) 4-6 let
- 3) 7-10 let
- 4) Déle než 10 let

54. Jaké další podmínky by musel/a splnit, aby dostal/a české občanství?

(Můžeš zaškrtnout více odpovědí.)

- 1) Žádné
- 2) Znalost českého jazyka
- 3) Znalost české historie a kultury
- 4) Zdravotní prohlídka
- 5) Trvalé zaměstnání
- 6) Výpis z trestního rejstříku
- 7) Jiné: _____

55. Víš, které z podmínek uváděných v předchozích otázkách jsou již nyní zákonnými podmínkami pro získání českého občanství?

- 1) Ano
- 2) Ne

56. Tvoje pohlaví:

- 1) Muž
- 2) Žena

57. Tvoje současné trvalé bydliště:

- 1) Vesnice (do 2000 obyvatel)
- 2) Malé město (2001 – 50 000 obyvatel)
- 3) Větší město (50 001 – 100 000 obyvatel)
- 4) Velkoměsto (100 001 a více obyvatel)

58. Jsi věřící?

- 1) Ano
- 2) Ne → pokračuj otázkou č. 61

59. Vyznání: _____

60. Žiješ (žil/a jsi) v úplné rodině (tzn. v domácnosti s oběma rodiči)?

- 1) Ano, žiji se svými biologickými rodiči v jedné domácnosti

- 2) Žiji v domácnosti s jedním biologickým rodičem a jedním nevlastním
- 3) Ne, žiji jen s jedním biologickým rodičem
- 4) Žiji s nevlastními rodiči

61. Máš sourozence?

- 1) Ano, mám jednoho sourozence
- 2) Ano, mám více sourozenců
- 3) Ne, nemám sourozence

62. Máš ve své rodině, se kterou se pravidelně (alespoň jednou za půl roku) stýkáš, cizince?

- 1) Ano
- 2) Ne

Děkuji za Tvůj čas a ochotu!

Příloha č. 2 – Tabulky

Tabulka č. 1

DOJEM Z POČTU PŘISTĚHOVALCŮ V ČR

VZDELANI			Frequency	Valid Percent
gymnazium	Valid	je jich tu prilis mnoho	41	51,9
		aktualni pocet je optimalni	20	25,3
		je jich tu malo	6	7,6
		nevim	12	15,2
		Total	79	100,0
	Missing	neodpovedel/a	1	
Total			80	
stredni odborná škola	Valid	je jich tu prilis mnoho	21	60,0
		aktualni pocet je optimalni	11	31,4
		je jich tu malo	2	5,7
		nevim	1	2,9
		Total	35	100,0

Tabulka č. 2

PŘÍNOS CIZINCŮ PRO ČR

VZDELANI		Frequency	Valid Percent
gymnazium	Valid ano	36	45,0
	ne	27	33,8
	nevim	17	21,3
	Total	80	100,0
stredni odborná škola	Valid ano	9	25,7
	ne	17	48,6
	nevim	9	25,7
	Total	35	100,0

Tabulka č. 3

PŘÍNOS CIZINCŮ PRO ČR

OSOBNÍ ZNALOST CIZINCE			Frequency	Valid Percent
ano	Valid	ano	41	40,6
		ne	35	34,7
		nevím	25	24,8
		Total	101	100,0
ne	Valid	ano	4	28,6
		ne	9	64,3
		nevím	1	7,1
		Total	14	100,0

Tabulka č. 4

PŘÍNOS CIZINCŮ PRO ČR

CIZINEC V RODINĚ			Frequency	Valid Percent
ano	Valid	ano	14	42,4
		ne	12	36,4
		nevím	7	21,2
		Total	33	100,0
ne	Valid	ano	29	37,2
		ne	30	38,5
		nevím	19	24,4
		Total	78	100,0

Tabulka č. 5

RIZIKO CIZINCŮ PRO ČR

CIZINEC V RODINĚ			Frequency	Valid Percent
ano	Valid	ano	15	45,5
		ne	11	33,3
		nevím	7	21,2
		Total	33	100,0
ne	Valid	ano	42	53,8
		ne	22	28,2
		nevím	14	17,9
		Total	78	100,0

Tabulka č. 6

NÁRODNOSTI S PŘÍNOSEM PRO ČR

Narodnosti s přínosem v ČR	N	Percent of Cases
Americane	34	59,6%
Arabové	10	17,5%
Nemci	37	64,9%
Polaci	4	7,0%
Rusové	10	17,5%
Slováci	9	15,8%
Ukrajinci	11	19,3%
Vietnamci	26	45,6%
Total	141	247,4%

a. Group

Tabulka č. 7

NÁRODNOSTI S RIZIKEM PRO ČR

Narodnosti s rizikem v ČR	N	Percent of Cases
Americane	1	1,4%
Arabové	40	57,1%
Nemci	5	7,1%
Polaci	7	10,0%
Rusové	27	38,6%
Slovaci	8	11,4%
Ukrajinci	43	61,4%
Vietnamci	30	42,9%
Total	161	230,0%

a. Group

Tabulka č. 8

DOJEM Z POČTU PŘISTĚHOVALCŮ V ČR

	Frequency	Valid Percent
Valid je jich tu příliš mnoho	62	54,4
aktualní počet je optimální	31	27,2
je jich tu málo	8	7,0
nevím	13	11,4
Total	114	100,0
Missing neodpověděl/a	1	
Total	115	

Tabulka č. 9

DOJEM Z POČTU PŘISTĚHOVALCŮ NA KLADNĚ

	Frequency	Valid Percent
Valid je jich tu prilis mnoho	43	37,4
aktualni pocet je optimalni	37	32,2
je jich tu malo	13	11,3
nevim	22	19,1
Total	115	100,0

Tabulka č. 10

NÁRODNOSTI S PŘÍNOSEM NA KLADNĚ

Narodnosti s prinosem na Kladne	N	Percent of cases
Americane	12	31,6%
Arabove	4	10,5%
Francouzi	13	34,2%
Nemci	11	28,9%
Polaci	4	10,5%
Rusove	4	10,5%
Slovaci	3	7,9%
Ukrajinci	9	23,7%
Vietnamci	21	55,3%
Total	81	213,2%

Tabulka č. 11

PŘIZPŮSOBENÍ NAŠÍ KULTUŘE

	Frequency	Valid Percent
Valid co nejvice	37	32,2
castecne	49	42,6
mohou zit podle sve kultury	27	23,5
nevim	2	1,7
Total	115	100,0

Tabulka č. 12

PŘIZPŮSOBENÍ ČESKÉMU ŽIVOTNÍMU STYLU

	Frequency	Valid Percent
Valid co nejvice	37	32,2
castecne	39	33,9
mohou zit podle sveho zivotniho stylu	39	33,9
Total	115	100,0

Tabulka č. 13

PŘIZPŮSOBENÍ NAŠIM MORÁLNÍM HODNOTÁM

VZDELANI		Frequency	Valid Percent
gymnazium	Valid co nejvice	46	57,5
	castecne	27	33,8
	mohou zit podle svych moralnich hodnot	7	8,8
	Total	80	100,0
stredni odborná skola	Valid co nejvice	18	51,4
	castecne	12	34,3
	mohou zit podle svych moralnich hodnot	5	14,3
	Total	35	100,0

Tabulka č. 14

PŘIZPŮSOBENÍ NAŠÍ KULTUŘE

VZDELANI		Frequency	Valid Percent
gymnazium	Valid co nejvice	27	33,8
	castecne	37	46,3
	mohou zit podle sve kultury	16	20,0
	Total	80	100,0
stredni odborná skola	Valid co nejvice	10	28,6
	castecne	12	34,3
	mohou zit podle sve kultury	11	31,4
	nevím	2	5,7
	Total	35	100,0

Tabulka č. 15

PŘIZPŮSOBENÍ ČESKÉMU ŽIVOTNÍMU STYLU

VZDELANI	Frequency	Valid Percent
gymnazium Valid co nejvice	27	33,8
castecne	28	35,0
mohou zit podle sveho zivotniho stylu	25	31,3
Total	80	100,0
stredni odborná skola Valid co nejvice	10	28,6
castecne	11	31,4
mohou zit podle sveho zivotniho stylu	14	40,0
Total	35	100,0

Tabulka č. 16

PŘIZPŮSOBENÍ NAŠIM MORÁLNÍM HODNOTÁM

CIZINEC V RODINE	Frequency	Valid Percent
ano Valid co nejvice	17	51,5
castecne	12	36,4
mohou zit podle svych moralnich hodnot	4	12,1
Total	33	100,0
ne Valid co nejvice	46	59,0
castecne	25	32,1
mohou zit podle svych moralnich hodnot	7	9,0
Total	78	100,0

Tabulka č. 17

PŘIZPŮSOBENÍ NAŠÍ KULTUŘE

CIZINEC V RODINE	Frequency	Valid Percent
ano Valid co nejvice	8	24,2
castecne	15	45,5
mohou zit podle sve kultury	10	30,3
Total	33	100,0

ne Valid co nejvice	28	35,9
castecne	33	42,3
mohou zit podle sve kultury	15	19,2
nevim	2	2,6
Total	78	100,0

Tabulka č. 18

PŘIZPŮSOBENÍ ČESKÉMU ŽIVOTNÍMU STYLU

CIZINEC V RODINE	Frequency	Valid Percent
ano Valid co nejvice	8	24,2
castecne	10	30,3
mohou zit podle sveho zivotniho stylu	15	45,5
Total	33	100,0
ne Valid co nejvice	28	35,9
castecne	27	34,6
mohou zit podle sveho zivotniho stylu	23	29,5
Total	78	100,0

Tabulka č. 19

FINANČNÍ PODPORA MENŠIN

CIZINEC V RODINE	Frequency	Valid Percent
ano Valid rozhodne ano	3	9,1
spise ano	11	33,3
spise ne	11	33,3
rozhodne ne	2	6,1
nevim	6	18,2
Total	33	100,0
ne Valid rozhodne ano	7	9,0
spise ano	15	19,2
spise ne	29	37,2
rozhodne ne	20	25,6
nevim	7	9,0
Total	78	100,0

Tabulka č. 20

NÁRODNOSTI ZNÁMÝCH CIZINCŮ

Narodnosti znamych cizincu	N	Percent of Cases
Americane	31	32,3%
Anglicane	20	20,8%
Francouzi	11	11,5%
Nemci	12	12,5%
Polaci	9	9,4%
Rusove	47	49,0%
Slovaci	41	42,7%
Ukrajinci	31	32,3%
Vietnamci	43	44,8%
Total	245	255,2%

a. Group

Tabulka č. 21

VNÍMÁNÍ ODLIŠNOSTÍ-JAZYK

	Frequency	Valid Percent
Valid rozhodne klad	18	18,2
spise klad	27	27,3
ani klad ani zapor	39	39,4
spise zapor	9	9,1
nevim	6	6,1
Total	99	100,0

Tabulka č. 22

VNÍMÁNÍ ODLIŠNOSTÍ-KULTURA

	Frequency	Valid Percent
Valid rozhodne klad	10	10,0
spise klad	26	26,0
ani klad ani zapor	47	47,0
spise zapor	10	10,0
rozhodne zapor	1	1,0
nevim	6	6,0
Total	100	100,0

Tabulka č. 23

VNÍMÁNÍ ODLIŠNOSTÍ-VZHLED

	Frequency	Valid Percent
Valid rozhodne klad	11	11,0
spise klad	20	20,0
ani klad ani zapor	61	61,0
spise zapor	2	2,0
rozhodne zapor	2	2,0
nevim	4	4,0
Total	100	100,0

Tabulka č. 24

VNÍMÁNÍ ODLIŠNOSTÍ-ŽIVOTNÍ STYL

	Frequency	Valid Percent
Valid rozhodne klad	7	7,1
spise klad	21	21,2
ani klad ani zapor	54	54,5
spise zapor	10	10,1
rozhodne zapor	2	2,0
nevim	5	5,1
Total	99	100,0

Tabulka č. 25

VNÍMÁNÍ ODLIŠNOSTÍ-NÁBOŽENSTVÍ

	Frequency	Valid Percent
Valid rozhodne klad	2	2,0
spise klad	5	5,0
ani klad ani zapor	73	73,0
spise zapor	7	7,0
rozhodne zapor	3	3,0
nevim	10	10,0
Total	100	100,0

Tabulka č. 26

CHTĚL/A BYCH MÍT MEZI PŘÁTELI CIZINCE

	Frequency	Valid Percent
Valid souhlasim	80	72,1
nesouhlasim	5	4,5
zalezelo by na narodnosti cizince	17	15,3
nevim	9	8,1
Total	111	100,0

Tabulka č. 27

VZAL/A BYCH SVÉHO KAMARÁDA-CIZINCE MEZI SVÉ ČESKÉ PŘÁTELE

	Frequency	Valid Percent
Valid souhlasim	95	84,8
nesouhlasim	6	5,4
zalezelo by na narodnosti cizince	7	6,3
nevim	4	3,6
Total	112	100,0

Tabulka č. 28

CHTĚL/A BYCH POZNAT KULTURU, ZVYKY ZE ZEMĚ, ODKUD BY MŮJ
KAMARÁD POCHÁZEL

	Frequency	Valid Percent
Valid souhlasim	81	73,0
nesouhlasim	5	4,5
zalezelo by na narodnosti cizince	13	11,7
nevim	12	10,8
Total	111	100,0

Tabulka č. 29

NEVADILO BY MI CHODIT DO ZÁJMOVÉ ORGANIZACE S CIZINCI

	Frequency	Valid Percent
Valid souhlasim	70	60,9
nesouhlasim	9	7,8
zalezelo by na narodnosti cizince	27	23,5
nevim	9	7,8
Total	115	100,0

Tabulka č. 30

UVÍTAL/A BYCH MEZI SPOLUŽÁKY CIZINCE

	Frequency	Valid Percent
Valid souhlasim	67	58,3
nesouhlasim	6	5,2
zalezelo by na narodnosti cizince	29	25,2
nevim	13	11,3
Total	115	100,0

Tabulka č. 31

NEVADILO BY MI MÍT ZA PARTNERA/PARTNERKU CIZINCE/CIZINKU

CIZINEC V RODINĚ		Frequency	Valid Percent
ano	Valid		
	souhlasim	24	80,0
	nesouhlasim	3	10,0
	zalezelo by na narodnosti cizince	1	3,3
	nevim	2	6,7
Total	30	100,0	
Missing	zadna odpoved	3	
Total		33	
ne	Valid		
	souhlasim	33	42,3
	nesouhlasim	11	14,1
	zalezelo by na narodnosti cizince	25	32,1
	nevim	9	11,5
Total	78	100,0	